

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ZAPADNOSLAVENSKE JEZIKE I KNJIŽEVNOSTI
KATEDRA ZA ČEŠKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Jasmina Arapinac

Prijevod i lingvostilistička analiza knjige Josefa Formáneka
„Létající jaguár“

Diplomski rad

Mentor: prof.dr.sc. Dubravka Sesar

ZAGREB, RUJNA 2013.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	2
2. KNJIŽEVNI PRIJEVOD.....	3
2.1 Književni prijevod i njegove tri faze.....	3
2.2 Vjernost prijevoda.....	4
2.3 Izbor riječi i interpretacija teksta.....	5
3. LINGVOSTILISTIKA.....	6
3.1 Raslojavanje jezika.....	6
3.2 Razine lingvostilističke analize.....	7
4. ANALIZA PRIJEVODA DJELA JOSEFA FORMÁNEKA LÉTAJÍCÍ JAGUÁR.....	9
4.1 Imena likova i prijevod toponima.....	10
4.2 Prijevod općečeškog supstandarda.....	11
4.3 Prijevod frazema.....	12
4.4 Prijevod autorovih izvedenica i novotvorenica.....	12
4.5 Proširivanje ili sužavanje i promjena značenja.....	13
4.6 Red riječi.....	14
4.7 Grafički i pravopisni elementi.....	14
5. JOSEF FORMÁNEK.....	15
5.1 Biografija.....	15
5.2 Djela.....	15
6. LÉTAJÍCÍ JAGUÁR.....	16
7. ZAKLJUČAK.....	17
8. PRILOG – PRIJEVOD NOVELE.....	18
9. PRILOG – IZVORNI TEKST.....	50
10. LITERATURA.....	82

1. UVOD

Književno prevođenje veliki je izazov za svakog prevoditelja, no ono predstavlja i jedno vrlo zanimljivo područje. Svaki prevoditelj mora prije svega biti vješt u korištenju materinjeg jezika. Prevođenje je ujedno i jedna vrsta stvaralačke djelatnosti. Ono zahtijeva sposobnost prenošenja autorova stila u jezik na koji se prevodi. Tim se procesom na neki način stvara jedno novo književno djelo koje bi ujedno trebalo biti i vjerni odraz originala.

Iz ovoga možemo zaključiti kako uloga prevoditelja nije samo prenošenje nečijih riječi u drugi jezik. Svaki je prijevod neizbježno tek jedna od mogućih interpretacija originalnog teksta i nikad ne može obuhvatiti sve nijanse kako stila, tako ni značenja izvornoga djela. On uvijek obuhvaća tek nekoliko nijansi stila i značenja. Što je više tih nijansi obuhvaćeno, to je prijevod bolji i vjerniji originalu.

Prilikom prevođenja neizbježno se javljaju i problemi. Najčešći problemi s kojima se susreću prevoditelji su prijevod dijalekta, toponima i imena likova, prevođenje frazema, širenje i sužavanje izvornog teksta i drugo. Za većinu problema postoji više mogućih rješenja. Prevoditeljeva jezična rješenja stvar su isključivo osobnoga izbora i zahtijevaju dobro poznavanje koliko stranoga, toliko i vlastitoga jezika.

U ovoj ću analizi dati primjer vlastitog prijevodnog procesa novele Josefa Formáneka *Létající jaguár*. Pri prijevodu sam i sama naišla na neke od već spomenutih problema. Prije same lingvostilističke analize prijevoda, napraviti ću mali uvod u samu teoriju prevođenja, a nakon toga i u lingvostilistiku. Potom ću proanalizirati neke od ključnih problema u samom prijevodu te ću pritom iznijeti i rješenja koja sam odabrala.

2. KNJIŽEVNI PRIJEVOD

2.1 Književni prijevod i njegove tri faze

Koliko god se to možda na prvi pogled činilo lako, formuliranje jasne definicije prevođenja ni u kojem slučaju nije jednostavno. Riječ je dakako o prenošenju teksta iz jednoga jezika u drugi. No nije najjasnije određeno što je sve potrebno prenijeti i što je u prijevodu potrebno sačuvati kako se ne bi izgubilo značenje izvornoga djela.

Književno je djelo umjetnička tvorevina te bi i njegov prijevod trebao funkcionirati kao umjetničko djelo. Prijevod ipak nije samostalna umjetnička tvorevina, već je usko vezan za original – on mora odražavati stil autora izvornog dijela te pokušati na čitatelja prijevoda imati podjednak utjecaj kakav izvorni tekst ima na svoje čitatelja i to na semantičkom, sintaktičkom, stilističkom, metričkom i fonosimboličkom planu, ali zadržati i emotivne učinke kojima je težio tekst originala (Eco 2006: 16).

Jiří Levý u svojoj knjizi *Umění překlada* (Levý 1983: 53) govori o tri faze prevođenja:

1) Shvaćanje književnog predloška

Prvi je korak u izradi književnoga prijevoda dobro razumjeti izvorni tekst i to ne samo njegovo osnovno značenje, već i sva skrivena i prenesena značenja. Uz to treba dobro poznavati i kulturne i povijesne okolnosti u kojima je djelo nastalo, odnose među likovima te odnos autora prema svojem djelu. Tako je u noveli *Létající jaguár* najprije trebalo shvatiti kako je glavni lik novele zapravo sam autor i kako novela obiluje autobiografskim elementima. Potom je trebalo utvrditi gdje se zapravo odvija radnja i usredotočiti se na egzotičnost geografskih odredišta kojima novela obiluje. Same povijesne okolnosti za radnju ove novele zapravo i nisu važne. Težište je na putovanju, legendama i običajima.

2) Interpretacija književnog predloška

Druga je faza prevođenja interpretacija, no ona u ovom slučaju ne znači estetsko vrednovanje djela, već razumijevanje onoga što je u djelu izraženo. To je razumijevanje ne samo komponenata koje čine radnju, već i značenja tih komponenata u djelu kao cjelini. U ovoj fazi prevoditelj mora uzeti u obzir ne samo osobine likova i događaje, već i način na koji su likovi predstavljeni – primjerice

uvode li se postupno ili naglo. Prevoditelj u drugoj fazi pokušava otkriti ideje izražene u djelu i objektivno ga vrednovati, ali on pritom neizbježno radi i subjektivnu interpretaciju djela. U procesu prevođenja prevoditelj bi ipak trebao težiti objektivnosti i što manje u sam prijevod unositi vlastiti stil i vlastitu interpretaciju djela, a što više sačuvati stil autora. Nakon ove dvije faze započinje sama izrada prijevoda.

3) Prestilizacija književnog predloška

Prestilizacija je proces u kojem prevoditelj nastoji pronaći stilska i jezična rješenja kojima će najuspješnije prenijeti stvarnost izvornog umjetničkog djela u prijevod. Uspoređujući dva jezična sustava, prevoditelj traži oblike koji će odgovarati značenju originala, ali istodobno i zvučati prirodno u jeziku prijevoda. U prevođenju mu mogu pomoći i sličnosti dvaju jezika, zbog kojih je ponekad lakše pronaći formu koja će odgovarati formi izvornoga djela. No kako su dva jezika često potpuno različiti sustavi, u pronalaženju prijevodnih rješenja prevoditelj uglavnom ne bi trebao čuvati formu kojom je neka misao izražena, već pronaći formu koja u jeziku prijevoda ima istu funkciju kao i forma izvornog djela. To se prije svega odnosi na prijevod frazema. Prevoditelj bi se za bilo koju formu koja u originalu djeluje višeznačno trebao, ukoliko je to moguće, usredotočiti na zadržavanje višeznačnosti jer ta je višeznačnost često izvor humora i raznih interpretacija.

2.2 Vjernost prijevoda

Jedan od centralnih problema teorije i prakse prevođenja je i vjernost samog prijevoda. Kroz povijest se provlači boj dviju nepomirljivih suprotnosti. S jedne strane imamo klasicističku teoriju adaptacije, a s druge strane romantičarsku teoriju doslovnog prijevoda (Levý 1983: 114). Posebnost prve – adaptacijske teorije je, osim promjene jezičnog materijala, i samo unošenje u prijevod daška sadašnjosti i kulture naroda na čiji se jezik određeno djelo prevodi. Međutim u ekstremnim slučajevima to dovodi do izrazite lokalizacije i pretjerane aktualizacije prijevoda. Posebnost doslovnog prijevoda je u tome što dopušta blagu promjenu jezika, dok strogo čuva narodne i povijesne posebnosti, što opet suvremenom

čitatelju često može djelovati nerazumljivo. Doslovan je prijevod stoga poželjan prije svega prilikom prevođenja stručnih i znanstvenih tekstova. On je također bolji izbor prilikom prevođenja povijesnih romana. Adaptacija se prije svega koristi prilikom prevođenja poezije.

Svaki prijevod predstavlja samo jedan vid interpretacije izvornoga djela. Svaki bi prevoditelj trebao pronaći namjeru teksta, ono što tekst kaže u odnosu prema jeziku na kojem je izražen i u kulturalnom kontekstu u kojem je nastao (Eco 2006: 15). Drugim riječima rečeno, ne bi se trebalo prevoditi same riječi, već ono što one izražavaju. Tako na primjer u Formánekovu djelu *Létající jaguár* izraz *byl to Čech jako poleno* nije bilo moguće prevesti sintagmom *to je bio Čeh kao klada* jer se leksem klada u hrvatskome jeziku koristi u frazemima drugačijeg značenja, primjerice *zaspati kao klada* (Menac, Fink-Arsovski, Venturin 2003: 111, 313), što znači zaspati dubokim snom. Ovaj je češki frazem stoga potrebno izraziti nekim drugim frazemom ekvivalentnoga značenja ili u nedostatku istog proširivanjem ili skraćivanjem samoga izraza. Budući da se u hrvatskome može naći frazem približnog značenja ili neki drugi istoznačni izraz, prigodan bi prijevod bilo: *pravi pravcati Čeh*. Time je postignuta vjernost prijevoda. Umjesto zadržavanja značenja svake pojedine riječi, zadržali smo značenje čitavoga izraza.

2.3 Izbor riječi i interpretacija teksta

Pri prevođenju već i prilikom samog izbora riječi vrlo često dolazi do osiromašenja leksika. Jiří Levý navodi kako bismo trebali više koristiti riječi koje inače koristimo samo pasivno (riječi koje razumijemo, ali ih u svakodnevnom pismenom i usmenom izražaju vrlo rijetko ili gotovo uopće ne koristimo). Do takve situacije dolazi zbog tri tipa stilskog osiromašenja rječnika (Levý 1983: 140):

- 1) korištenje općenitog umjesto konkretnog pojma – osiromašuje jezik i čini prijevod „sivim“
- 2) korištenje stilski neutralnog umjesto stilski obojenog izraza – stilski obojeni izrazi prilikom prevođenja često gube svoju stilsku vrijednost i obojenost te bivaju zamijenjeni neutralnijim izrazima
- 3) rijetko korištenje sinonima – često ponavljanje istih izraza, umjesto da se koriste njihove istoznačnice

Pri izboru riječi dolazi i do drugih krajnosti – izbor suviše specifičnog pojma, iako u izvornom tekstu stoji onaj općenitiji, izbor ekspresivnijeg izraza od onog koji se koristi u izvornom predlošku te korištenje sinonima, iako je autor u svome djelu ponavljao iste izraze. Jiří Levý zaključuje kako prevoditelji ipak više smjeraju prema osiromašenju pri izboru riječi, nego pri njihovom obogaćivanju.

Još jedan problem koji se javlja prilikom prevođenja je i tumačenje samog teksta. Prevoditelj pri prevođenju često preuzima ulogu interpreta i umjesto da samo prevodi tekst, on ga i pojašnjava, dopunjava i intelektualizira (Levý 1983: 145). Prevoditelji bi takve postupke svakako trebali izbjeći.

3. LINGVOSTILISTIKA

Lingvostilistika je lingvistička disciplina koja identificira, opisuje i vrednuje razne osobine teksta na planu fonetike, morfologije i tvorbe riječi, sintakse, semantike, leksika, grafije i diskursa. Osnovna je jedinica lingvostilistike stilm, kao minimalna jedinica koja nosi stilističku obavijest.

3.1 Raslojavanje jezika

Polazeći od različitih kriterija, moguće je izdvojiti različite tipove raslojavanja jezika. Prema jednoj mogućoj klasifikaciji razlikuju se četiri tipa raslojavanja jezika. Sva četiri tipa raslojavanja (Katnić-Bakaršić 1999: 19) mogu biti predmet proučavanja lingvostilistike.

a) Socijalno raslojavanje jezika

Socijalno raslojavanje jezika podrazumijeva istraživanje govornih uloga pojedinca, koje su u izravnoj vezi s brojem njegovih socijalnih uloga. Čitav je niz jezičnih sredstava koja će se u tim govornim ulogama razlikovati, na primjer suprotstavljenost zamjenica *Vi/ti* kao pokazatelj odnosa između sugovornika. Zamjenica *ti* obično se smatra znakom neformalnog stila, odnosno izrazom familijarnog obraćanja, dok se zamjenica *Vi* definira kao izraz poštovanja i distanciranosti, tj. formalnog stila. Ovim se zamjenicama također signalizira razlika u statusu sugovornika – nadmoć jednog nasuprot podčinjenosti drugog. U

književno-umjetničkom stilu *ti/Vi* opozicija može biti u funkciji izražavanja različitih odnosa među likovima, a često i u funkciji stvaranja komičnog efekta.

Socijalno raslojavanje jezika vidljivo je i u govorima različitih socijalnih grupa – može se govoriti o stilovima pojedinih profesija, o slengu i argou (tajnom govoru marginalnih grupa, npr. lopova, kriminalaca, narkomana); u spolnom i starosnom raslojavanju jezika – dječji govor, govor mladih, govor starijih generacija.

b) Teritorijalno raslojavanje jezika

Pod teritorijalnim raslojavanjem podrazumijevaju se različiti dijalekti jednoga jezika ili njegove varijante. Dijalekti su u pravilu predmet proučavanja dijalektologije, a za stilistiku je zanimljivo prebacivanje s jednog dijalekta na drugi. Sociolingvistika proučava i tzv. urbane dijalekte, specifične govore pojedinih većih gradskih sredina. Možemo primjerice govoriti o specifičnoj redukciji suglasnika i samoglasnika (npr. *Mo's mislit*), o frazama i slično, mogu se uspoređivati situacije u kojima govornik prelazi s manje prestižnog dijalekta na prestižniji dijalekt ili na standardni govor i obrnuto, a upotreba dijalekta može označavati i govornikovu želju da izrazi svoj integritet, posebnost.

Zastupljenost dijalekta u književnosti može imati više funkcija. Dijalektom se mogu primjerice govorno karakterizirati likovi, autor može dijalektom izraziti svoju privrženost određenom dijalektu, svoju težnju za njegovim očuvanjem ili primjerice ismijati one koji ga upotrebljavaju.

c) Individualno raslojavanje jezika

Individualni stil podrazumijeva ukupnost jezičnog ponašanja, kompletan jezični repertoar nekoga pojedinca. Lingvostilistika se ovim područjem najčešće bavi u okviru proučavanja individualnog stila nekog pisca.

d) Funkcionalno-stilsko raslojavanje

Primarni funkcionalni stilovi su sljedeći: znanstveni, novinarski, publicistički, književno-umjetnički, administrativni i razgovorni. Svaki od ovih stilova ima svoje karakteristike, no mi se njima ovdje nećemo detaljno baviti zbog toga što to prelazi potrebe ovoga rada.

3.2 Razine lingvostilističke analize (Katnić-Bakaršić 1999: 80)

a) Fonostilistika

Fonostilistika se prvenstveno bavi analizom lirskog teksta. Promatraju se sami glasovi i prozodija te se potom iz njih iščitava glasovni simbolizam i poetska funkcija glasova. Glasovni simbolizam ima za cilj ili stvaranje zvučne slike ili potenciranje važnosti određenih riječi – ponavljanjem glasova.

b) Leksikostilistika

Leksikostilistika je tijesno povezana s leksikologijom, semantikom i leksikografijom. Jedno od područja kojima se bavi je izučavanje leksema jednoga jezika s obzirom na njihovu emocionalno-ekspresivnu, funkcionalno-stilsku i registarsku karakterizaciju. Kao praktičan rezultat toga usavršavaju se leksikografske oznake u rječnicima, a rječnici postaju i stilistički informativniji. Time se razlikuje denotativno od konotativnog značenja. Pri analizi književnog teksta leksikostilistika svoju ulogu pronalazi u samome funkcioniranju određenih riječi u jeziku, u funkciji žargonizama, neologizama, dijalektizama i sl.

Žargon

Pod žargonom se obično podrazumijeva specifična vrsta upotrebe jezika koja se ograničava na određene socijalne grupe i on je uvijek prostorno i vremenski ograničen. Žargon ima više funkcija. Upotreba istog žargona svjedoči o pripadnosti grupi, on označava bijeg od klišea, a često izražava i težnju za jednostavnom komunikacijom naspram jeziku medija, škole, administracije.

Vulgarizmi i psovke

Psovke i vulgarizmi pripadaju sferi emocionalnog i ekspresivnog govora, a izrazito su negativno markirane. Osim razgovornog stila, one se javljaju u književno-umjetničkim tekstovima u svrhu stilizacije i govorne karakterizacije likova, a mogu imati i funkciju stvaranja komičnog efekta. Psovke su u pravilu kratke i sastoje se od samo jedne riječi ili kratke fraze.

Funkcije psovki mogu biti raznovrsne – od načina izražavanja frustracije ili reakcije na šok pa do izražavanja agresivnosti, dok u nekim slučajevima one predstavljaju svojevrsni znak pripadnosti nekoj grupi.

Eufemizmi

Eufemizmi su na neki način suprotstavljeni vulgarizmima. Eufemizam podrazumijeva upotrebu riječi ili izraza koji zamjenjuju vulgarizme, psovke ili tabu-riječi. Odnose se na

pojave i pojmove koji se smatraju suviše delikatnima (smrt, bolest, neke tjelesne funkcije, seks i slično). Eufemizmi u tekstu često predstavljaju prelazak iz sfere neformalnog u sferu formalnog registra.

c) Morfofilistika

Morfofilistika proučava funkcionalno-stilsku markiranost morfoloških kategorija i ekspresivne vrijednosti tih kategorija. Između ostalog, može se govoriti o zastupljenosti vrsta riječi u pojedinim stilovima. Tako se npr. razlikuju nominalni (imenski) stilovi, u kojima dominiraju imenice (znanstveni, administrativni stil, neki žanrovi novinarskog stila), i verbalni (glagolski) stilovi (razgovorni stil, podstil drame).

d) Sintaksostilistika

Sintaktička stilistika proučava stileme na razini sintakse. Tako se primjerice proučava uloga inverzije, retoričkih pitanja, elipse i sl.

U idućem ću poglavlju opisati svoj proces prevođenja novele *Létající jaguár*. Pri samoj lingvostilističkoj analizi prijevoda najviše ću se koncentrirati na leksikostilističku razinu. Usput ću prodiskutirati i probleme ne koje sam naišla tijekom samog prevođenja te ću predložiti svoja prijevodna rješenja.

4. ANALIZA PRIJEVODA DJELA JOSEFA FORMÁNEKA *LÉTAJÍCÍ JAGUÁR*¹

U ovome poglavlju iznose se i analiziraju prijevodna rješenja jezičnih problema koji se pojavljuju prilikom prevođenja Formánekove novele *Létající jaguár*. Analiza je kategorizirana prema područjima, a počinje s nekim osnovnim područjima poput imena likova, prijevoda toponima i prijevoda općečeškog supstandarda. Potom se nastavlja problemom prijevoda frazema i eventualnih novotvorenica. Za kraj je ostavljeno proširivanje i skraćivanje teksta, eventualne promjene u poretku riječi te sama grafijska i grafička strana novele.

Kako sam čitala i neka druga autorova djela, moram naglasiti kako je u ovom tekstu poprilično vidljiva njegova primarna svrha – postavljanje svjetskog rekorda u najbrže

---

¹ Prijevod u prilogu, str. 18.

napisanoj i objavljenoj knjizi. To je neminovno utjecalo na njegovu jednostavnost i nedostatak slojevitosti. Zbog toga će i ova analiza biti nešto kraća.

4.1 Imena likova i prijevod toponima

Kako je pravopisni sustav češkoga jezika različit od hrvatskoga, zadržavanje čeških imena likova moglo bi za čitatelja hrvatskoga prijevoda predstavljati problem. Prevoditelj zato može češka imena pretvoriti u njihove hrvatske ekvivalente (na primjer *Zdeněk* u *Zdenko*), ili pak upotrijebiti grafijske znakove različite od onih u izvornome jeziku i stvoriti potpuno novo ime napisavši ime lika bez dijakritika koje u hrvatskome ne postoje ili onako kako bi ga trebalo pročitati (na primjer pretvarajući ime *Zdeněk* u *Zdenek* ili *Zdenjek*). Strogost zadržavanja pravopisa izvornog jezika u imenima općenito ovisi o tome koja je namjena teksta: ako je riječ o ozbiljnom filološkom djelu, izvorni pravopis se nužno zadržava, a ako je riječ o zabavnome tekstu, izbor zadržavanja ili izbacivanja dijakritika često ovisi o prevoditelju (Eco 2006: 17).

U cijeloj noveli *Létající jaguár* postoje samo dva glavna lika – sam autor i njegov prijatelj. Ostali likovi imaju tek epizodnu ulogu i njihova imena nam nisu poznata. Prava imena glavnih likova nisu navedena. Znamo tek njihove nadimke koji ujedno nisu češki. Kako njihovi nadimci dolaze iz španjolskog ili portugalskog govornog područja (*Jorge Kill* i *Josito*), pravopisno se ne razlikuju od hrvatskog grafijskog sustava. Zbog toga se prilikom prevođenja nije pojavio nikakav problem. Kada bi imena bila tipična češka s češkim grafemima, ravnajući se prema pravilima hrvatskoga pravopisa koja propisuju da se vlastite imenice iz stranih jezika pišu onako kako se pišu u izvornome jeziku (Babić, Moguš 2010: 26; Badurina, Marković, Mićanović 2008: 205), odlučila bih se za zadržavanje onog oblika imena kakav se pojavljuje u češkome izvorniku. Radnja novele ne odvija se na jednom mjestu. Najvećim dijelom odvija se u Pragu te u amazonskoj prašumi. Manji dio radnje odvija se u Teplicama i u Brnu. Pri prijevodu samih dijelova Praga, kod trga *Václavské náměstí* ili trga *Náměstí míru* odlučila sam se za približavanje prijevoda hrvatskom jeziku. Tako sam izvorni oblik *Václavské náměstí* približila općim pridjevom „vaclavski“. U prijevodu nije odabran posvojni pridjev „Vaclavov“ jer trg nije uredio niti imenovao sam Václav, već je on kasnije imenovan njemu u čast. Tako je konačan prijevod oblika *Václavské*

náměstí „Vaclavski trg“. Pri prijevodu trga *Naměstí míru* odlučila za izravan prijevod te tako pisala „Trg mira“.

Nazive *Václavák* i *Mirák* ostavila sam u izvornom obliku uz eventualno naknadno objašnjenje njihova značenja u fusnoti. Ovdje fusnote nisam stavljala jer sam smatrala da je njihovo značenje moguće odgonetnuti iz konteksta.

4.2 Prijevod općečeškog supstandarda

Općečeški je supstandard specifična jezična pojava čiji potpuni ekvivalent ne postoji u hrvatskome jeziku. Ovisno o kontekstu moguće ga je prevesti slengom i raznim oblicima urbanoga govora ili pak nekim dijalektom. Umjesto dijalekta ili slenga prevoditelj ponekad može procijeniti kako pojava općečeškoga supstandarda nije ključna za ukupnu ideju djela te u prijevodu koristiti književni jezik.

Kako se općečeški supstandard u noveli *Létající jaguár* ne pojavljuje često, već samo unutar nekoliko dijaloga, a sama se radnja zbiva u suvremenom Pragu, odlučila sam se prevesti ga suvremenim zagrebačkim govorom bez previše zadiranja u književni jezik i njegove forme i korištenjem tek pokojeg žargonskog izraza. Glavni likovi govore književnim jezikom i tek jedan od njih i to samo na jednom mjestu koristi neknjiževni govor. Budući da se radi samo o jednoj situaciji i to konkretno o pijanstvu odlučila sam se na kajkavsko ispuštanje samoglasnika na kraju riječi (umjesto *ništa – ništ*). Likovi koji imaju tek epizodnu ulogu više koriste neknjiževan govor te sam u prijevodu tog govora koristila suvremeni zagrebački žargon i to srednjoškolske i fakultetske populacije (studentica medicine – *medicinarka*, ovisnik o drogama – *narkič*).

S druge strane pojavile su se i riječi za koje nisam uspjela naći hrvatski ekvivalent, kao primjerice izraz *tágo* koji u ovom konkretnom primjeru označava taksu. U nedostatku prigodnog izraza, *tágo* sam prevela s *taksi*. U ovu skupinu također spada izraz *nýmand* koji sam prevela frazemom *nitko i ništa*.

Budući da likovi koji govore neknjiževnim jezikom imaju tek epizodnu ulogu, njegova funkcija nije karakteriziranje njihove osobnosti. Neknjiževni izrazi u djelu imaju funkciju povezivanja same radnje djela s Pragom. To je još jedan od razloga zbog kojeg sam se

odlučila na izbor zagrebačkog suvremenog govora. Već zbog same paralele tih gradova kao glavnih gradova dviju država, to mi se je učinilo logičnim izborom.

4.3 Prijevod frazema

Kako bismo zadržali temeljno značenje nekog skupa riječi, u prijevodu često moramo upotrijebiti riječi potpuno drugog značenja od onoga koje imaju pojedini dijelovi tog skupa u originalu. Frazemi su najbolji primjer takvoga skupa riječi jer imaju fiksnu strukturu i red riječi, te ustaljeno značenje koje je različito od zbroja značenja članova skupa. Budući da su nastali u različitim kulturama, izbor riječi kojima će se izraziti neko preneseno značenje razlikuje se u pojedinim jezicima.

Raznolika je i struktura frazema, to jest način na koji je izraženo željeno preneseno značenje. Tako postoje leksikalni, gramatički, modifikacijski, nominalni i verbalni frazemi, te frazemi usporedbe (Čermák 2007: 263). U prijevodu je dobro, ako je moguće, zadržati tu strukturu, kako bi se osim značenja zadržao i ritam originalnoga teksta, no to nije uvijek izvedivo.

Pri prijevodu frazema prevoditelj treba voditi računa ne samo o temeljnom značenju danoga izraza, već i o stupnju ekspresivnosti koji dani izraz ima u konkretnome kontekstu, ako u jeziku prijevoda postoji nekoliko frazema ekvivalentnoga značenja.

Budući da je, kao što sam to već i prije spomenula, novela *Létající jaguár* izrazito jednostavno napisana, bez velikih dorada samog teksta, u samome tekstu ne postoji velik broj frazema. Osim već prije spomenutog frazema *Čech jako poleno*, koji sam prevela kao *pravi pravcati Čeh*, nije se pojavio gotovo nijedan drugi frazem čije bi se značenje razlikovalo od hrvatskoga ekvivalenta te se stoga prilikom prevođenja nisu pojavili znatniji problemi.

4.4 Prijevod autorovih izvedenica i novotvorenica

Književnici neprestano istražuju nove mogućnosti jezika, kako zvukovne, tako i značenjske, te kao njegovi dobri poznavatelji njegovih zakonitosti ponekad (uglavnom u humoristične svrhe) iskoriste te zakonitosti za tvorbu novih riječi ili neuobičajenih oblika

riječi. Takve je oblike nemoguće pronaći u rječnicima, funkcioniraju samo u danome kontekstu i najčešće nikad trajno ne uđu u jezik. U nekim pak slučajevima književnici upravo svojim novotvorenicama utječu na jezik (npr. Čapekov *robot*). Bilo da je riječ o obliku koji će ući u svakodnevnu upotrebu ili o onome s kojim se izvan konkretnoga djela više nikad nećemo sresti, prevoditeljeva je zadaća pokušati stvoriti novu riječ koja će u jeziku prijevoda imati istu funkciju kao u originalu, poigrati se s mogućnostima vlastitoga jezika i postići isto humoristično djelovanje riječi drugim morfološkim sredstvima.

Iako je to inače autorova praksa, u noveli *Létající jaguár* ne pronalazimo mnogo takvih novotvorenica – tek jednu. Autor stvara novu riječ *krvetrysk* kao aluziju na *vodotrysk* kako bi jednom riječju i poprilično slikovito dočarao štrcanje krvi iz ubodne rane. Pri prijevodu sam se poslužila istim načinom tvorbe nove riječi kojim se koristio i autor te u skladu s hrvatskom riječi *vodoskok* napravila novu riječ *krvoskok*, koja u prijevodu ima istu ulogu koju *krvetrysk* ima u izvornom tekstu, a to je kao što sam već naglasila – slikovito opisati proces štrcanja krvi.

4.5 Proširivanje ili sužavanje i promjena značenja

U prevođenju nije uvijek moguće pronaći potpuni značenjski ekvivalent nekom izrazu iz originala, te prevoditelj ponekad mora neku riječ prevesti opisno, ne obuhvaćajući uvijek sve karakteristike koje njeno značenje podrazumijeva, ili za prijevod koristiti jednu riječ koja će značenje obuhvatiti samo približno, izbacujući one nijanse značenja izraza iz originala za koje je procijenio da u konkretnome primjeru nisu bitne.

U noveli *Létající jaguár* pojavljuje se rečenica *To pozor!* Sam izraz nije bilo moguće prevesti s *Pazite!* zato što taj izraz ne obuhvaća sve razine značenja izvornog teksta. Stoga sam taj izraz proširila i prevela kao *To ni slučajno!*

Pri prijevodu izraza *kakáová řeka* također sam pribjegli proširivanju samog prijevoda i umjesto korištenja izraza *kakaova rijeka* koristila sam izraz *rijeka boje kakaa*. Drugi sam izraz izabrala iz razloga što je izraz *kakaova rijeka* u prijevodu djelovao suviše neobično.

Do mijenjanja značenja u ovom je tekstu dolazilo primjerice pri prevođenju izraza kao što je *zvláští*. Autor ovaj izraz upotrebljava vrlo često, no u hrvatskom jeziku ga nije uvijek

bilo moguće prevesti istim izrazom. Osim kad se značenje riječi mijenja, prevoditelj bi trebao iste izraze uvijek prevoditi isto. Na primjer, ako riječ *zvláštní* prevede izrazom *poseban*, isti se izraz ne bi smio sljedeći put prevoditi primjerice izrazom *osobit*, iako je riječ o sinonimima. Takvim bi se obogaćivanjem jezika mogla dokinuti autorova namjera da siromaštvom rječnika okarakterizira određeni lik ili da samim ponavljanjem određenog izraza postigne neki zvučkovni dojam. Prevoditelj bi trebao pretpostaviti da autor namjerno bira baš ovaj izraz, ponavljajući ga nekoliko puta te se takvoj situaciji i prilagoditi – ne bogatiti i ne siromašiti autorov leksik jer bi se time mogla promijeniti i autorova izvorna namjera.

U ovom je djelu često ponavljanje istih izraza vjerojatno posljedica autorovog ograničenog vremena namijenjenog pisanju ove novele. Svoj sam prijevod stoga pokušala prilagoditi tim okolnostima i u svugdje, gdje je to bilo moguće, zadržati isti prijevod.

4.6 Red riječi

U Formánekovoj se noveli na nekim mjestima pojavljuje za češki jezik neobičan red riječi. Nije uvijek bilo moguće utvrditi zašto je tomu tako te sam, kako bih što više sačuvala autorov stil i u prijevodu ostavila taj neobičan red riječi. To se prije svega odnosi na grafičke ilustracije.

Na nekim se mjestima pojavljuje i neobična, odnosno kriva tvorba posvojnih pridjeva koju sam također odlučila zadržati u prijevodu (npr. umjesto *rybí oko* u izvornom se tekstu pojavljuje *oko z ryby*, što sam potom i prevela kao *oko od ribe*).

4.7 Grafički i pravopisni elementi

Sva autorova djela sadržavaju autobiografske elemente i većina ih je ilustrirana. I ovu je novelu ilustrirao autorov dugogodišnji prijatelj Dalibor Nesnídal. Ilustracije čine bitan dio knjige, upotpunjuju cijelu priču i naglašavaju ono što je važno te sam ih iz tog razloga odlučila u ovom radu i zadržati.

Autor koristi i različito grafičko pisanje riječi. U noveli *Létající jaguár* Formánek se često koristi pisanjem riječi velikim slovima. Time naglašava važnost određenih riječi.

Velikim slovima su također napisani naslovi svakog pojedinog poglavlja. Sami su naslovi nerazdjeljivo povezani sa sadržajem poglavlja na taj način da naslov predstavlja početak prve rečenice svakog poglavlja.

5. JOSEF FORMÁNEK

5.1 Biografija

Josef Formánek rođen je 16. lipnja 1969. godine u Ústí na Labi. Srednju poljoprivrednu školu završio je u Roudnici na Labi. Godine 1992. zajedno s Miroslavom Urbánekom osniva geografski časopis Koktejl. Gotovo trinaest godina bio je glavni urednik časopisa i u tih trinaest godina proputovao je više od trideset zemalja svijeta. Sudjelovao je i u osnivanju časopisa Oceán, Everest, Kleopatra i drugih.

Danas se Formánek prvenstveno bavi književnom djelatnošću. Do sada je objavio četiri književna djela.

5.2 Djela

Spisateljskoj je fazi prethodila već spomenuta faza putovanja po svijetu. Ta putovanja imala su velik utjecaj na Formánekovo književno stvaralaštvo.

Svoj prvi putopisni roman s autobiografskim elementima *Prsatý muž a zloděj příběhu* pisao je punih sedam godina. Knjiga je objavljena 2003. godine i proglašena je najuspješnijim debijem desetljeća. Dosad je prodana u preko 53 000 primjeraka. Drugu je knjigu – novelu *Létající jaguár* objavio 2004. godine. Treća Formánekova knjiga – roman *Mluvití pravdu* objavljen je nakon četverogodišnje pauze – 2008. godine. Roman je prodan u više od 26 000 primjeraka. Najnovija knjiga *Umřel jsem v sobotu* objavljena je 2011. godine. Autor trenutno radi na novom romanu.

Sva Formánekova djela odlikuju autobiografski elementi, velik broj poglavlja te ilustracije grafičara Dalibora Nesnidala.

6. LÉTAJÍCÍ JAGUÁR

Formánekova kratka novela *Létající jaguár* objavljena je 2004. godine, a nastala je kao rezultat autorove oklade s nakladnikom Ivom Železnim. Glavni uvjet oklade bio je da novela bude napisana i ilustrirana za 12 sati. Djelo je bilo dovršeno za 11 sati i 19 minuta. Nakladnik ga je potom u 12 sati otisnuo i distribuirao po cijeloj Češkoj Republici.

Autor je potom zaradu od prvih 700 prodanih primjeraka, sveukupno 68 000 čeških kruna, darovao Zoološkom vrtu svoga rodnog grada Ústí na Labi.

Zanimljiv je i podatak da je knjiga postavila dva svjetska rekorda te time ušla u Guinnessovu knjigu rekorda kao najbrže napisana i objavljena knjiga na svijetu. Sveukupno vrijeme pisanja, tiskanja i distribucije bilo je 23 sata i 24 minute. Cijeli je proces opisan u samoj knjizi.

Iako je knjiga napisana vrlo jednostavno, bez neke velike jezične slojevitosti, to ipak ne umanjuje njezinu važnost. Radnja teče glatko, a sama je priča vrlo lijepa i poučna. Stoga se moram složiti sa sada već pokojnim češkim piscem Arnoštom Lustigom koji je za novelu rekao da iako je napisana u svega nekoliko sati, autor je se neće stidjeti ni za pedeset godina.

7. ZAKLJUČAK

U zaključku se vraćamo na sam početak. Kao što smo na samome početku utvrdili, književno prevođenje je prenošenje teksta iz jednoga jezika u drugi. Ubrzo smo utvrdili i to da nije dovoljno očuvati samo sadržaj originala, već se prijevod treba preklapati s izvornim djelom u što je više moguće stilskih i značenjskih nijansi. Time se stvara jedno novo književno djelo koje to zapravo i nije, zbog toga što je usko povezano s izvornim djelom.

Kroz tek nekoliko teoretskih značajki pokušala sam izložiti najvažnija, ako uopće možemo ovim riječima izraziti, pravila prevođenja. Ovim sam radom međutim tek načela prijevodnu problematiku. Moji prijevodni problemi tek su dio onih s kojima se svakodnevno susreću prevoditelji. No izbor samog rješenja i dalje ostaje isključivo osoban izbor.

Što se tiče analize prijevoda, mislim kako nju nije moguće provesti na svim njenim razinama zbog jednostavnosti novele i nedostatka jezične nijansiranosti. U ovoj sam analizi stoga više navela vlastite dvojbe i obrazložila odabrana rješenja. Vjerujem kako je proces prevođenja proces cjeloživotnog učenja te stoga smatram da neka od mojih prijevodnih rješenja zasigurno ne predstavljaju najbolji izbor te da su ograničena mojim dosadašnjim znanjem i iskustvom. No isto tako vjerujem kako je svaki pokušaj stepenica više u cjeloživotnom usavršavanju procesa književnog prevođenja.

8. PRILOG – PRIJEVOD NOVELE

JOSEF FORMÁNEK

LETEĆI JAGUAR

Ilustrirao Dalibor Nesnidal

RIJEČ JE NA POČETKU
I NA KRAJU SVAKE ZAGONETKE.
OPIŠE ISTINU I STVORI LAŽ.
ZATO JE PONEKAD BOLJE SAMO GLEDATI
– SVIBANJSKO DRVEĆE
ILI... OLUJNE OBLAKE –
NEGO RIJEČIMA OPISIVATI.
TEŠKO JE I LAKO PISATI.

ŽELIM VAM SVE ONO ŠTO SAMI SEBI ŽELITE.
S POŠTOVANJEM, JOSEF FORMÁNEK

P.S. Bez riječi ne bih mogao napisati kako nisu važne i da ih istodobno trebamo za zahvaćanje vječno promjenjivog svijeta. Pa tako tko piše, zavarava. Štoviše, ponekad je istina laž, dobro zlo i obrnuto. Lažem? Odgovor je uvijek samo odgovor pun riječi. Zato je važniji osjećaj. Riječi nas varaju poput fatamorgane koju sam vidio u pustinji. Stari Berber mi se potom navečer kod ognja smijao. Je li to bila stvarnost ili tek varka usred saharskog već hladnog pijeska?

Riječi su važne!

Riječi su važne?

*Posvećeno ljudima koji mi nestaju.
Prijateljima i neprijateljima.*

Moj anđeo čuvar?

Već bi morao bit' poprilično umoran. Kako god bilo, opet će mi se izgubiti u masi.

Naime postoje ljudi koje susrećem i opet mi nestaju. Prijatelji i neprijatelji. Zbog toga čak i plačem. Tako mi je nestao i najčudniji čovjek kojeg sam ikad poznao. Ali o njemu ću kasnije.

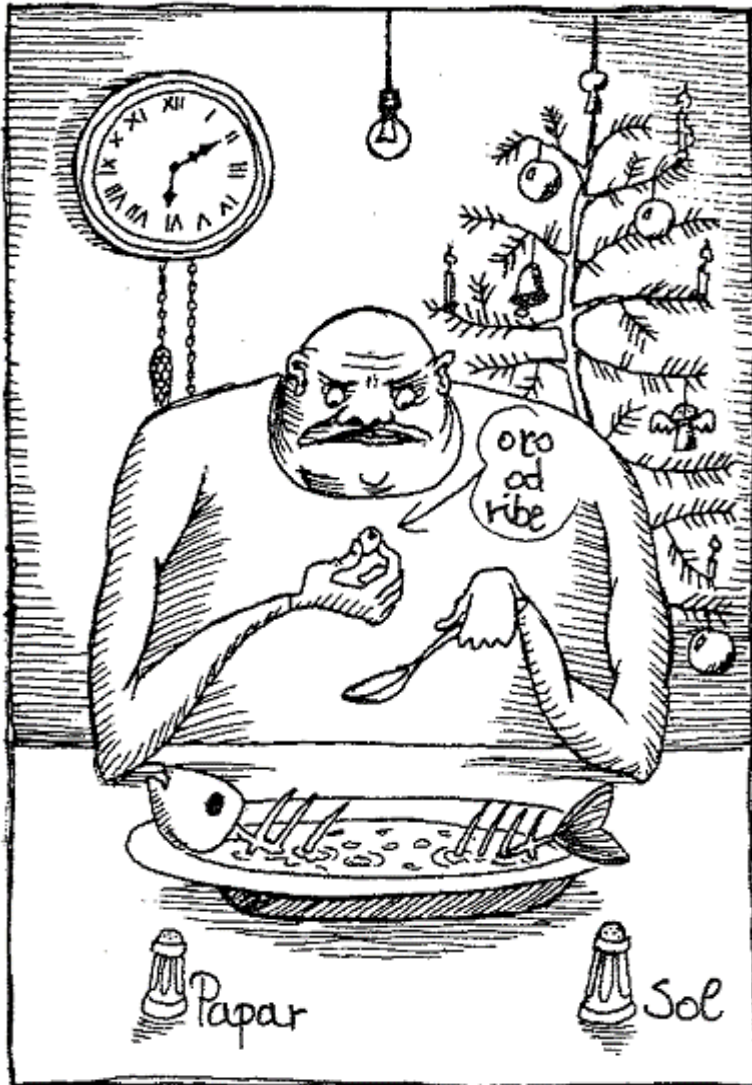
Prije nego počnem pričati o njemu, dopustite da se predstavim. Ja sam očajnik koji se okladio da će za dvanaest sati napisati knjigu. Iza izloga knjižare na Václaváku. U odrazu u staklu vidim svoje lice. Možda me zato to toliko podsjeća na moj život, u malo riječi, s prošlošću i budućnošću. Ne znam kako će to završiti.

Budućnost...

Iza izloga stoji masa. Lupa mi srce. Ne volim to, ali istodobno bez toga ne znam živjeti. Uvijek se veselim TIŠINI, ali završim u UZBUĐENJU. Prijeći prašumu, nešto za inat dokazati, skočiti u ponor, napisati knjigu. Zaboga ZAŠTO? Zbog čega? Taština ide ruku pod ruku s uzaludnošću. Ipak želim iznova i iznova proći kroz zatvorena staklena vrata iz nigdje u nikamo. Izreći neizrecivo.

Povećao se broj ljudi iza izloga. Gospodin u crvenom puloveru. Znam li tko je to? Znam li tko sam ja? I tako moram iskreno izmišljati. Spazim da na puloveru ima perce. Sa sela je i došao je pogledati moj pad? Ili je to anđeo?

Kad dođe moje vrijeme, želim umrijeti sjedeći, u svom tamnoplavom Dunhillovom sakou kako ti književni pametnjakovići, kritičari i slično ne bi mogli napisati da sam nitko i ništa. To neka mi nitko ne govori, da nitko i ništa umire u Dunhillovom odijelu. To ni slučajno!

„Taj dečko ima dar za nerviranje ljudi.“

Od tog trenutka vjerujem u slučajnosti. Jer kako to da se to riblje oko našlo u strikinim ustima baš u trenutku u kojem sam to spomenuo? Uzmemo li u obzir to koliko je ljudi sjedilo za stolom, koliko je svaki od njih imao zalogaja u tanjuru i to da ga je zagrabio baš stric, poznat po svojim zajedljivim komentarima, moram danas s odmakom konstatirati da to možda i nije izrekao on, nego sudbina.

Teme koje su mi izvukli relativno su mi naklonjene: Najveća ljubav mog života, Uzaludnost, Putovanja i Javni gradski prijevoz u Pragu.

Uvijek sam imao više sreće nego pameti, a isto tako sam, kao što je to govorio moj striko, znao iznervirati ljude. Kad sam bio mali, cijela se rodbina skupila oko božićnog stola i svi su uliznički hvalili riblju juhu pa mi se činilo prigodnim nekako se tome priključiti. Upitao sam:

„Mama, gdje je ono riblje oko koje ti je upalo u juhu?“

Trenutak potom striko je na dlan ispljunuo nešto okruglo. Pocrvenio je, pogledao ostale i rekao:

Moj brat za mene kaže da dosta često fantaziram, a to kao znači da izmišljam. Ali ja te uspomene već imam isfantazirane u glavi. Za moje je uspomene važnije kako ih pamtim nego kako su se dogodile.

Tako teme koje sam dobio za knjigu jednostavno ugrađujem u svoje uspomene, a vaš je zadatak razaznati istinu. Recimo, o mojoj najvećoj ljubavi. O putovanju. Zahvaljujući njemu susrećete ljude na raznim mjestima svijeta. Nikad ne znate koga ćete i gdje susresti i kad će vam opet nestati.

Kao onda u Amazoni kada sam radio reportažu o Indijancima iz plemena Yatori. Vodič mi je bio užasno čudan čovjek o kojem sam već pričao na početku. Indijanci su ga zvali Jorge Kill, iako je bio pravi pravcati Čeh. Živio je među njima sedam godina. Još je prije toga navodno boravio na Antarktici i još prije toga u Sovjetskom Savezu. Stvarno divlji život.

Kad smo se napili u jednom lučkom gradiću na Orinocu, odao mi je da je na Antarktiku putovao kao ruski agent. Naravno da mu nisam vjerovao. Uglavnom zbog toga što u Rusiji živi toliko ljudi, toliko više nego kod nas, da ne znam zašto bi agente morali tražiti upravo u Češkoj. Čudno je bilo to što se nikad, iako mi je s vremenom govorio sve više takvih gluposti, sa mnom nije svađao oko njihove istinitosti. Jednostavno mi ih je samo tako usput rekao, primjerice prilikom vezanja udice, kao kad lonac u kojem kuhate meso parom podigne poklopac. Barem se s njim nisam dosađivao. Kao i sve u životu, i to je imalo svoje pozitivne i negativne strane.

Došlo je i do toga da sam se zbog njega stidio. U jednom se škripavom pansionu pijan hvalio da može bačenim nožem s dvadeset metara ubiti jaguara. Time je izazvao sveopće veselje, što je bilo ugodno, jer su nam mještani naručili novo piće, valjda da ih i dalje zabavljamo.

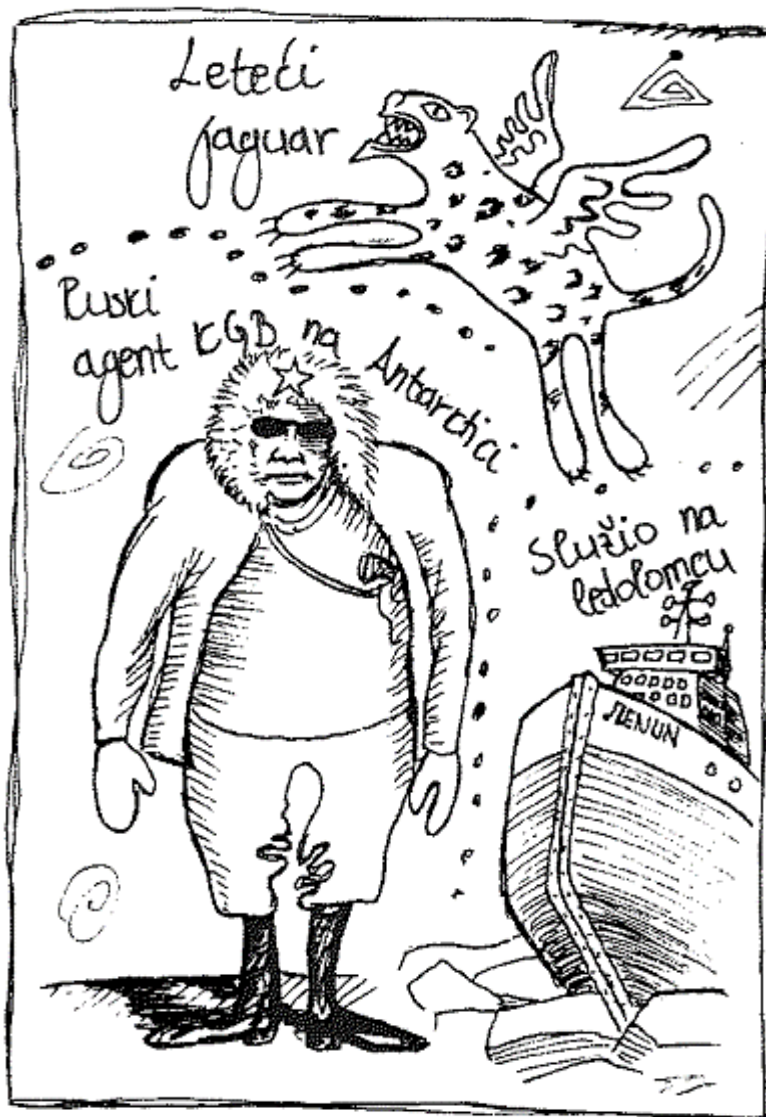
Istina je da se, kad je išao primjerice nabavljati auto, u robnoj kući pregovarao o streljivu za pušku ili se prepirao oko uvjeta ulaska na indijanski teritorij, promijenio iz djetinjastog uobraženka u muškarca, koji je izgledao vrlo strogo i beskompromisno. Govorio sam si kako nešto mora stajati iza te njegove dvovrsnosti. Štoviše, kad ste u nečemu vrhunski, kao što je to bio Jorge u postupanju s ljudima, to znači da ste baš zbog toga prije dobili po nosu.

RUSKI AGENT

izgleda drugačije, govorio sam si pri pogledu na tog ćelavog muškarca s klempavim ušima i nogama u O, koji je za sebe tvrdio da je nakon vojske studirao u Moskvi i potom radio za tajnu službu. Iz Rusije je otputovao s novim imenom i čileanskom putovnicom na ime koje sam već spominjao – Jorge Kill. Neko vrijeme proveo je na ruskom ledolomcu, kasnije je navodno boravio i na čileanskoj polarnoj stanici. Još kasnije se pojavio u Peruu gdje je pri

iskopavanjima asistirao profesoru Hansu Neumannu. Potom je došao do jednog indijanskog plemena u srcu Brazila, a tri godine kasnije izronio je iz prašume na granici Venezuele i Kolumbije. Mješanac Alonso tvrdio je da je tamo radio za narkokartel. Ne znam.

Ono što je sigurno je to da me je počeo poprilično živcirati i tim svojim roditeljskim pristupom. „Ne idi tamo, past ćeš. Ne plivaj tamo, tamo su piranje. Ne jedi to, smij se sad, sada dijeli darove...“ Izdržao sam s njim samo zato što je poznavao Indijance, razumio njihov jezik, a o prašumi je stvarno nešto znao. Ali

neprestano me iritirao hvalisanjem i poučavanjem pa sam tako većinu vremena tijekom vožnje po rijeci provodio u sviranju bambusove frule. Sjeo bi pored mene sa svojim nepokolebljivim osmijehom, potapšao bi me po ramenu i rekao: „Josito, znaš li da sviraš važan instrument?“

S dosadom sam ga pogledao: „Stvarno, sveznajući?“

„Prema legendi Indijanaca Yatori svijet je nastao tako da je njegov stvoritelj, leteći jaguar, letio nad bolesnom i praznom Zemljom. Zbog tuge, što je sam, što se nema čemu radovati, što nema koga voljeti, svirao je frulu. I kako je tako letio i svirao, iz njegova su daha nastajali šuma, planine, rijeka, životinje i ljudi.“

„I ja stvaram svoj svijet kad pišem.“

„I ti?“ Jorge Kill se opalio smijati i istog trena rekao: „Za tren će na petoj milji doći plićaci. Radije pospremi kameru.“

Zbog svoje urođene lijenosti nisam ga poslušao i samo sam legao na daske na kanuu, pogonjenom benzinskim motorom s dugom osovinom. Divno je kad idete po rijeci boje kaka, s objiju strana prolaze svaki put drugačiji, a ipak isti zeleni bedemi prašume, a nad

vama je modro nebo.

Najednom se čamac zaustavio. Čuo sam uzbuđeno došaptavanje kormilara s Jorgeom. Uspravio sam se, a Kill je već uzeo u ruku veslo i počeo njime lupati po dnu kanua. Nisam stigao ništa ni upitati, a već sam ih vidio. Siva, zaigrana, nestvarna stvorenja s ružičastim trbuščićima usred blatne rijeke. Mali delfini dužine metar i pol, skakali su nad površinom i nježno se glasali, kao da žele Jorgeu poželjeti ugodan dan. Tada mi je prvi put palo na pamet da možda i nije takvo lupetalo kao što izgleda.

Iste smo večeri nabasali na anakundu. Bio sam nervozan

ko pas, zato što nisam mogao upaliti kameru. Kill se derao: „Imaš je? Imaš je...?“

„A kako, molim te?“, ljutio sam se.

Jorge Kill nije čekao, skočio je u vodu i plivao prema oko pet metara dugoj anakondi koja je bježala. Kada je dostigao zmiju, stao je u vodu do pojasa i u ruci čvrsto držao anakondu za rep. Nisam bio sposoban izustiti ni riječ. A on se samo derao, kako ju je izvlačio iz rijeke: „Imaš li je sada? Imaš je...?“

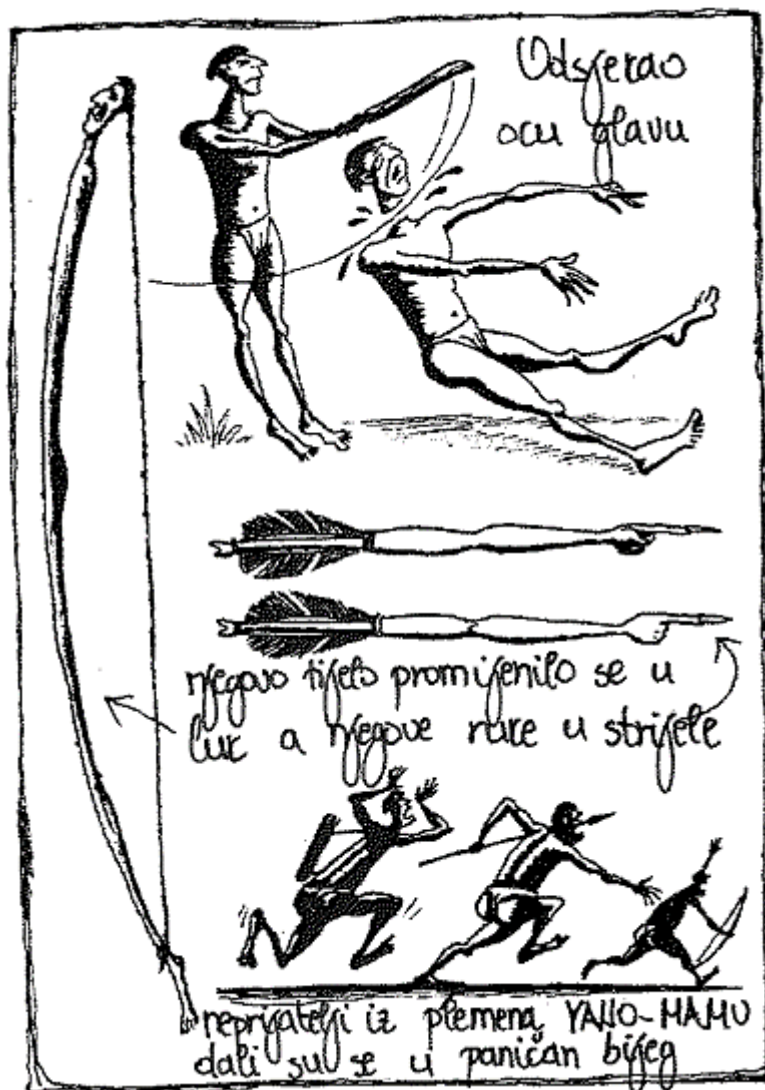
Odjednom mi je postalo jasno da su sve te stvari koje mi je o sebi pričao istinite, a ja sam čovjek koji je premalo toga vidio. Od toga sam mu trenu odlučio sam sve vjerovati.

Primjerice i toj priči o njegovom životu u Brazilu. Veliko putovanje po Amazoni platio je time što je radio na brodu kao stjuard. Kada bi bio gotov s poslom, išao bi na gornju palubu, gdje se pridružio ekipici koja se kartala. Tamo bi među asovima i lijenim baljezgalima u dimu cigara ubijao vrijeme.

NAJUDALJENIJI

za tim konkretnim stolom bio mu je čovjek koji je neprestano pričao najluđe priče. Jorgeu Killu se uopće nisu sviđale, osim jedne. Bila je o indijanskom ocu i njegovu sinu iz plemena Yatori koji su bježali pred neprijateljima iz plemena Yano-Mamu. Kill mi ju je doslovce prepričao tako kako ju je taj put na brodu čuo od baljezgavog Toma.

„Otac i sin navodno su bili potpuno izgladnjeli, jer su ostali bez svih lukova i strijela, a prije bijega nisu imali vremena napraviti nove. Tada je otac sinu rekao: ‚Ubij me i moje će tijelo postati tvoj luk. Odsijeci moje udove i oni će postati strijele. Ali najprije mi moraš odsjeći glavu i ponuditi je letećem jaguaru.‘

Sin je najprije bio tužan, ali onda je to uradio. Uostalom, bila je to posljednja želja njegova oca. Kada je stojeći na rubu rijeke podigao očevu krvavu glavu prema nebu, s druge su ga obale vidjeli njihovi progonitelji. Zaključili su kako je pleme

Yatori zasigurno strašan neprijatelj, kad se ne ustručavaju ubiti vlastite pripadnike koji ne mogu pratiti tempo, uplašili se i vratili natrag u selo. Potom je ta priča još noćima plašila yano-mamusku djecu.

Ali ocuobojica taj put na rijeci uopće nije spazio ljude iz plemena Yano-Mamu jer je bio obuzet mučnim misterijem smrti i molitvom upućenom nebesima. S neba se istog trenu

spustila obilna kiša koju je poslao sam leteći jaguar. Kapljice kiše pretvorile su se u krvave konopce, koji su obojili rijeku. Ali ona ih je brzo progutala svojim ustima punim piranja i električnih raža. Odjednom se očev bezglavi trup promijenio u luk, a krvave ruke u strijele.“

Nisam se više mogao suzdržati i počeo sam se toj bajci smijati.

„Ne bih se smijao, leteći jaguar kaznit će svakog tko mu se ruga. Ne podnosi ismijavanje, nepoštivanje i laž“, upozoravao me Jorge. Umirio sam se, a on je pričao dalje: „Dečki za stolom taj su se put isto smijali. Pamtim kako je parobrod tada zahučao jer je gradić bio na vidiku. Trincomalee. Stigli smo baciti još jednu partiju pokera, prije no što je brod polako pristao na mol, a brodski pomoćnik bacio uže lučnom radniku. U taj se tren dogodila nesvakidašnja stvar. Odnekud je doletjela strijela i pogodila ludog Toma u leđa. Kada su ga teško ranjenog na nosilima iznosili s broda, masa na molu već je imala krivce – dva indijanska djeteta. Pored nosila išli smo svi koji smo s njim kartali, sve do mjesne bolnice. Tek tamo je Tom zahroptao: „Govorio sam da leteći jaguar ne voli ismijavanje i laž.“

Jedan od bolničara mu je protresao rame: „Senjor, to su bila samo indijanska djeca, nikakav leteći jaguar.“

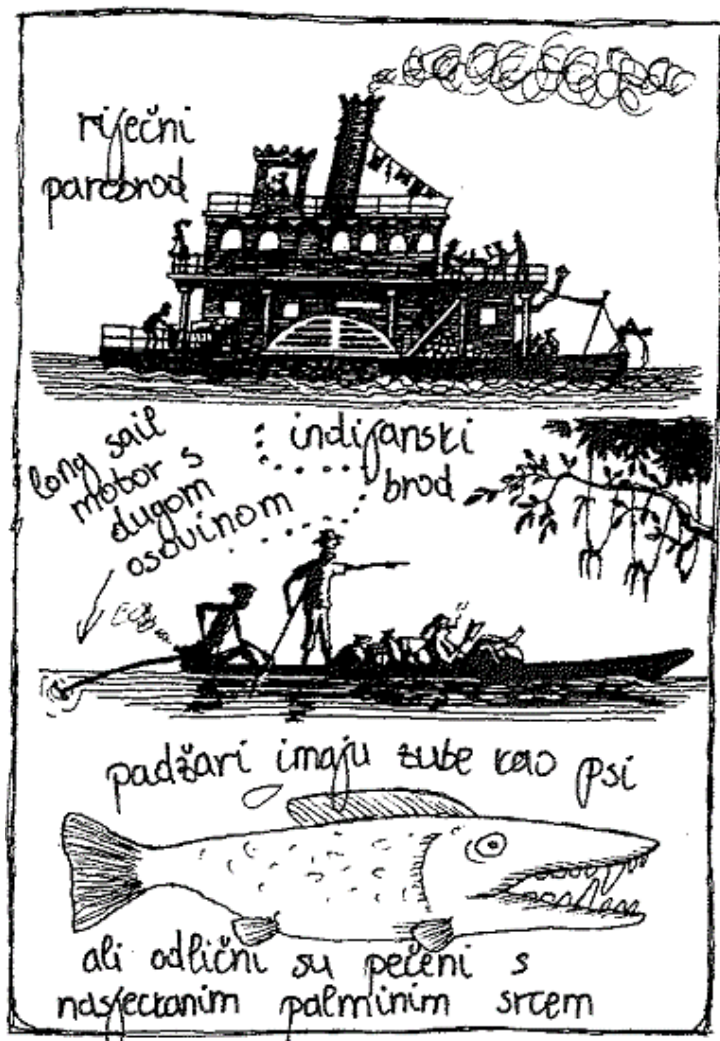
„Pustite djecu...“, prošaptao je Tom, prije nego što je izdahnuo.

I od tog se vremena više nikad nisam smijao letećem jaguaru. Ne bi mu se trebao, barem ne ovdje, smijati ni ti.“

Prigovorio sam kako mi se ta priča čini nevjerojatnom, ali Jorge Kill me poučio da u kraju plemena Yatori u letećeg jaguara vjeruju ne samo Indijanci, već i mjesni Kreolci.

To je bila jedna od posljednjih priča koje mi je Kill ispričao prije no što sam se rastao s njim i odletio natrag u Europu. Tu ludu priču uzeo sam samo kao plod njegove bujne mašte. Ipak moram reći da je kod Indijanaca plemena Yatori uistinu uživao poštovanje kakvo nisu gajili ni prema jednom drugom bijelcu. Ljutilo me samo to što je pred njima zbijao šale na moj račun o tome kako ne znam loviti ribe i to što me prilikom pregovaranja s drugim klanom plemena Yatori ostavio sjediti u ženskoj kolibi.

Svejedno na amazonsku prašumu danas imam najljepše uspomene. Mirna jutra u kojima su kormorani poletjeli tik prije nego što je k njima došao naš brod, jutarnje umivanje u riječnoj laguni, gdje pored nas klize električne raže. Lov piranja, koje kada ih uhvatite nisu nijeme poput ostalih riba, nego proizvode poseban režeći zvuk, a kada ih bockate nožem tik iza škrge, reže poput odraslog vučjaka.

Ili padžari, srebrne ribe koje podsjećaju na torpeda, a imaju zube kao psi. Najbolje su bile pečene na otvorenoj vatri s nasjeckanim palminim srcem koje se u Europi prodaje kao salata za milijunaše.

Sjajno je bilo i glasno urlikanje drekavaca, uvijek točno predvečer, koji ostaloj družini pod purpurnim nebom daju do znanja da je ovaj teritorij njihov. Bilo je to nešto tako strašno da sam zamišljao, iako sam znao da su to samo mali majmunčići, velikog King Konga, kako se lupa po prsima i moćno urliče. Od tog vremena znam zašto su u vrlo starim putopisima opisane tako odbojne i ogromne prikaze. Što je

sve tada moralo plašiti pustolove na njihovim ekspedicijama! I istovremeno privlačiti. To je i dalje tako. Putovanje je ljubav.

DOMA

sam nakon povratka imao toliko briga oko objavljivanja svog prvog romana da sam, zbog tog meteža koji je izbio oko knjige, potpuno zaboravio na Killa. Nazvao me je i jedan američki nakladnik, trenutno u posjetu Češkoj, upitavši bih li htio s njim na večeru. Naravno da sam htio, slutio sam velike stvari.

Susret je bio impozantan. Skupi restoran, prevoditeljica i dva prosijeda muškarca. Onaj mlađi se predstavio kao nakladnik, kimnuo glavom prema starijem i predstavio ga kao poznatog njemačkog autora čije sam ime istog trena zaboravio. Nisam htio ispasti ignorant pa sam se okrenuo prema autoru i izustio: „Da, znam Vaš posljednji roman.“

„Stvarno?“, upitao je u čudu muškarac.

„Svakako, famozan je.“

„Ali slutim da ništa moje nije nikad izašlo na češkom.“

Zamka. Ja sam se budala opet dao nagovoriti na nešto. Ipak sam se borio: „Čitao sam... jedan češki književni časopis je objavio prevedeni ulomak.“

„A kakav je to bio odlomak?“

„Ne sjećam se točno, ali to poglavlje je bilo vrlo poticajno i zanimljivo.“ Još uvijek mi se od te rečenice crvene uši.

„To je lijepo od Vas, ne želim Vas rastužiti, ali ja nikad nisam napisao nikakav roman. Pjesnik sam.“ Ništa ne pomaže, moja knjiga u Americi najvjerojatnije nikad neće izaći.

To su ipak bili sretni dani. Primjerice poslije autorskog čitanja u Olomoucu trebao sam otići na toalet i tražio sam nekoga tko bi mi pričuvao Dixi, moju kujicu vučjaka, koja mi je na putovanjima pravila društvo. Dvije krasne gospodične koje su prisustvovala čitanju s osmijehom su se složile. Kad sam se vratio iz toaleta, upitao sam: „I, je li bila dobra?“

„Da, slatkica. Jednostavno sjajna.“

„Znate, kakav vlasnik, takav pas.“

A ona druga, koja je u međuvremenu šutjela, približila se prijateljici i glasno šapnula: „Cijelo vrijeme dok nije bio tu lovila je svoj rep.“

Shvatio sam da je što više uzletim, duži moj pad.

I s tom sam spoznajom nakon nekoliko mjeseci preko telefona čuo Jorgeov glas koji mi je priopćio da je njegova velecijenjena osoba u Češkoj. Rekao je da me idući tjedan čeka u podrumu u Moravskoj, gdje ima slavlje s prijateljima. A kad sam mu se usprotivio da koliko

je to kilometara, samo je dobacio: „Poslije Orinoca prošli smo udaljenost od Ústí do Košica, tako da ćeš i ovo svladati. Organiziramo autobus iz Karlovih Vara i u Teplicama ćemo te pokupiti. Uzalud ti je, jednostavno ideš.”

VEČER

je bila sjajna, bilo je mnogo prijatelja, čak i atraktivnih djevojaka, a Jorge Kill je, kao što mu je to bio običaj, opet sve zabavljao: „Kada je jedan seljak u selu Monta Vado zaradio toliko da više nije morao orati sa svojom mazgom pa kupio prvi traktor u široj okolici, nije obavio obred za letećeg jaguara i taj čudni motorni stroj nije funkcionirao. Kako je imao naviku tući svoju mazgu, svog psa i svoju ženu, uzeo je motku i traktoru dao dobre batine. Ni to nije pomoglo. Potom je netko od seljana spomenuo letećeg jaguara. Seljak je otrgnuo blinker,

podigao ga prema nebu i urlao nešto o žrtvi. Traktor je nakon toga upalio. I počeo je orati, ali kako je odmah trebao i sijati, a nije imao pomoćnika koji bi vozio traktor, osigurao je volan poprijeko stavljenom motkom. I traktor je vozio, oraio redove, a seljak je sijao. Kada je motka ispala, stroj je skrenuo s puta i usmjerio se ukoso preko polja. Tu se je već njegov vlasnik poprilično razljutio, uzeo motku ispod volana i traktor za vrijeme vožnje za svaki slučaj još jednom dobro izmlatio. Seljani su mu se smijali. 'Jedan žmigavac s traktora nije dovoljan, leteći jaguar traži veću žrtvu!' Poljoprivrednik je bio toliko

bijesan da je povikao nešto nepristojno. Istog trena, kako je razdraženo oprčavao neposlušni stroj, poskliznuo se i traktor mu je pregazio nadlakticu.“

Tu večer sam svoju pozornost posvetio krugu od tri gospodične, a sveznajućeg sam ispustio s očiju. Jorge je ipak toliko sjajio, da je prisutnima na toj božićnoj zabavi zaboravio

podijeliti darove kojima je svima prijeto. Do toga je došao tek tijekom zajedničkog povratka autobusom. Teturao je po prolazu i dijelio darove koje je donio iz Amazone. Kada je došao do mene upitao sam ga za vairuru. Prekrasne indijanske ogrlice od crvenih plodova palme koje mi je obećao prilikom mog odlaska iz Venezuele.

„To ne, ali imam tu prekrasan...” i izvadio je moai kipić s Uskršnjih otoka.

Kada smo prošli Prag i nastavili prema Teplicama, svalio se na leđa i urlao da je zaboravio izaći i da na Velesajmu treba nešto organizirati.

Povremeno se u sličnim situacijama pravim nevjerojatno važan, pa sam mu nedvosmisleno zabranio napustiti autobus. Na tren je uspješno simulirao da je pijan usnuo i naglas je hrkao s ruksakom na leđima. Odjednom se s urlanjem bacio prema vozaču. Taj se uplašio i snažno prikočio. Kill je razbio vrata i ispao van na snijeg. Vozač je galamio da će netko na autocesti na nas naletjeti, a Kill mu je pijano mahao.

Vozač je povikao: „Što sada?”

„Idemo!“, vikali su ostali putnici, iznemogli od alkohola, zabave i tmurnosti nadolazećih blagdana. Pokušavao sam se opravdati. Kada je proputovao pola svijeta i to preživio, valjda će bez ozljeda doći natrag do Praga. Autobus je ubrzao. Vani na bijelom snijegu ostala je prilika. Glupavo se smijala i mahala.

Kada glupan barem ne bi ležao. Što ako se smrzne? Trebam li izaći? Ljuto sam pogledao kroz prozor. Počelo je sniježiti. Na sjedalu pored mog sjedio je zavezan sigurnosnim pojasom kipić moai. Zašto si sam sve toliko prebacujem? Nakon vjerojatno polusatnog odlučivanja zaustavio sam autobus. Pretrčao sam autocestu i počeo stopirati. Ne znam zašto, valjda zato što sam u Dunhillovom sakou usred mećave djelovao sumnjivo, nitko mi nije stao. Tako sam sam krenuo pješke u smjeru Praga. Nakon otprilike sat vremena potpuno su mi se odlijepile cipele, a lijevoj je otpao potplat. Moram konstatirati da što je čovjeku gore, to mu je bolje. Taj poseban osjećaj osamljenosti, ostavljenosti, vlastite nesavršenosti daje vam strašnu snagu. Ali zašto ja moram za prijatelje imati takve očajnike?

Zaustavio mi se taksist. Slučajno je išao iz Cínovca u Prag. Taksist je bio drag dečko, zanimalo ga je što se dogodilo, čak me je i žalio zbog toga kakvog imam prijatelja. Ali to uopće nije mogao shvatiti, jer se o Jorgeu Killu ne može pričati tijekom polusatne vožnje autom, dok uz to još pratite bankinu, pitajući se leži li upravo tamo negdje smrznut. Kad smo se približavali gradu, vozač je rekao: „Šefe, on je valjda fakat došao do tog Praga.“ Bio sam sretan, ali istovremeno strašno ljut. Ako je već živ, zašto mi se ne javlja?

Kada sam izašao upitao sam simpatičnog dečka, koliko sam dužan.

„Ništa, šefe, to Vam je od mene za Božić.”

„Pa hvala. Bog će Vam platiti.”

Došao sam na Velesajam i tražio Jorgea kod štanda s jeftinim etničkim nakitom kojim ih je opskrbljivao. Na kraju sam ga našao. Pijan uopće nije shvaćao što želim od njega i samo je ponavljao: „Baš si dobar, ali ja te ništ' nisam tražio... Dobar... nisam tražio...” Bilo mu je uzaludno bilo što govoriti.

Išao sam stopom prema Teplicama, tek tako lako obučen – sve moje stvari ostale su u autobusu. S Jorgeom Killom čovjek jednostavno ne doživljava normalne dane. Kasnije mi je Kill pričao kako je na štandu kod kojeg sam ga sustigao tužnoj prodavačici donio svoje stvari.

MEDICINARKA

je prijevremeno prekinula školu jer u njoj nije vidjela nikakav smisao. Nakon što je zatvorila štand, išla je s Killom u bar. Pričala je kako joj je cijeli studij koristan samo za jednu stvar – sad zna kako se najbolje i što bezbolnije ubiti. Najbolje je probosti se tankom iglom u srce. To navodno ne boli i vrlo je brzo.

„Ti razmišljaš o smrti?“, začudio se Jorge.

„Baš jučer sam presavila papir na dvije polovice i na jednu sam napisala zašto živjeti, a na drugu zašto ne.“

„Gdje je toga bilo više?“

„Zašto ne živjeti. Osjećam se nesavršenom i lošom.“

„Uzaludno je težiti savršenstvu“, rekao je Jorge Kill. Pomalo se trijeznio i spomenuo jedno indijansko praznovjerje: „Samoubojstvo toliko ljuti letećeg jaguara, koji je prema njima stvoritelj svijeta, da lomi sve drveće u prašumi.“

„Zašto?“

„Zato što je to remećenje prirodnog toka stvari. Ali sad kad si o tom progovorila, više se za tebe ne bojim.“

„Zašto tako odjednom?“

„Kad nekoga čuje da tako priča, pošalje mu svog anđela.“

U tom trenu ja sam bio već negdje kod Teplica, a moja ljutnja i pospanost rasle su umjereno proporcionalno s noći koja odmiče. U to je vrijeme, kada je nad Pragom preletjela osebujna sjena, jednako pospan počeo biti i taksist koji me vozio. Nije slutio da su negdje u gradu iz jednog kluba upravo izbacili gosta:

„Marš van, narkiću!“

Nešto se spremalo.

Jorge Kill je otišao na šank po piće. Kad se vratio, medicinarka više nije bila za stolom. Brzo je istrčao van, ali samo je vidio kako ulazi u tramvaj. Tramvaj je krenuo čudno zvečeći. Osjećao je tjeskobu. Nije mu palo na pamet ništa bolje, nego da se vrati u bar i napije se da zagluši sve crne misli i loše vijesti koje su mu se svaku večer redovito pojavljivale u glavi. O tome kako trati svoj život, kako je neodgovoran, kako iza njega ništa neće ostati kako je, kao što to kaže zen, sve uzaludno, a još k tomu sada će imati na duši i leš. Štoviše, kako to tako mora biti.

Dok je Jorge pio, djevojka je stigla na Trg mira. Na stanici je na studenom vjetru hodala simo-tamo po bljuzgi i čekala drugi tramvaj. Niodkud se pored nje pojavio mladić. Ponašao se tako strašno milo, da je mislila da je srela prijatelja iz osnovne škole. Još jednom ga je ispitivački pogledala. Ali ne, nije ga znala. Ta joj je osoba rekla: „Ja Vas volim.“

Nasmiješila se i otišla na drugu stranu. Išao je za njom, a nju je obuzeo strah. Već mu je iz blizine vidjela lice, a on je isto tako izbliza morao vidjeti njene oči.

„Zašto mi to govorite?“, brzo je izustila.

„Zato što svima nedostaje više ili manje ljubavi.“

Počela se povlačiti i spotaknula se. Dolazio je tramvaj. Htjela je potrčati prema njemu, ali mladić ju je stigao. Što da radi? Nekoliko ljudi je izašlo. Mladić je nasreću uskočio u tramvaj. Sad je bez straha za njim povikala: „Kakve veze sa mnom ima nekakva glupa ljubav sviju?“

„Ljubav je nemoguće zadržati.“

Od nekoga je dobiješ i nekome je opet daš. To je na neki način tiha pošta.“

„Kako ti to znaš, pametnjakoviću?“

„Ja sam anđeo“, nasmiješio se.

„Pa gdje si bio cijelu noć?“

Tramvaj je zatrubio.

„Stalno sam uz tebe.“

Kao da je nešto shvatila, potrčala je prema mladiću: „Hej, tko god ti bio, želim tu tvoju ljubav!“

Anđeo je primijetio da plače. Vrata su se zatvarala, a njegov je glas kliznuo prema njoj: „Voli život i dobit ćeš ljubav.“

U drugoj četvrti grada taksist je prebacio sa svoje omiljene postaje na noćnu klasičnu glazbu. Strašno ga je umirivala. Tam dam dam... mumljao je s glazbom. Bog zna zašto je bio u takvom uzvišenom raspoloženju.

Ponovno je počelo sniježiti. A pod tim pahuljicama, svakom drugačijom, tim milijardama raznih snježnih pahuljica, išao je čovjek kojeg su, kao što sam već rekao, malo prije izbacili iz kluba. Strašno, strašno je trebao novu dozu heroina. Toliko da mu je zbog toga bilo zima. Veća od one koja mu je stvarala paru na ustima.

Što da radi? Što? Želja za drogom bila je nepodnošljiva. Bilo mu je loše, znojio se, imao je osjećaj da će se okrenuti naopačke. Diler mu na dug više ne da. Jasno. Otići će kod roditelja i tamo nešto maznuti. Krenuo je prema glavnoj ulici, gdje će lako uhvatiti neki taksi.

TAKSIST

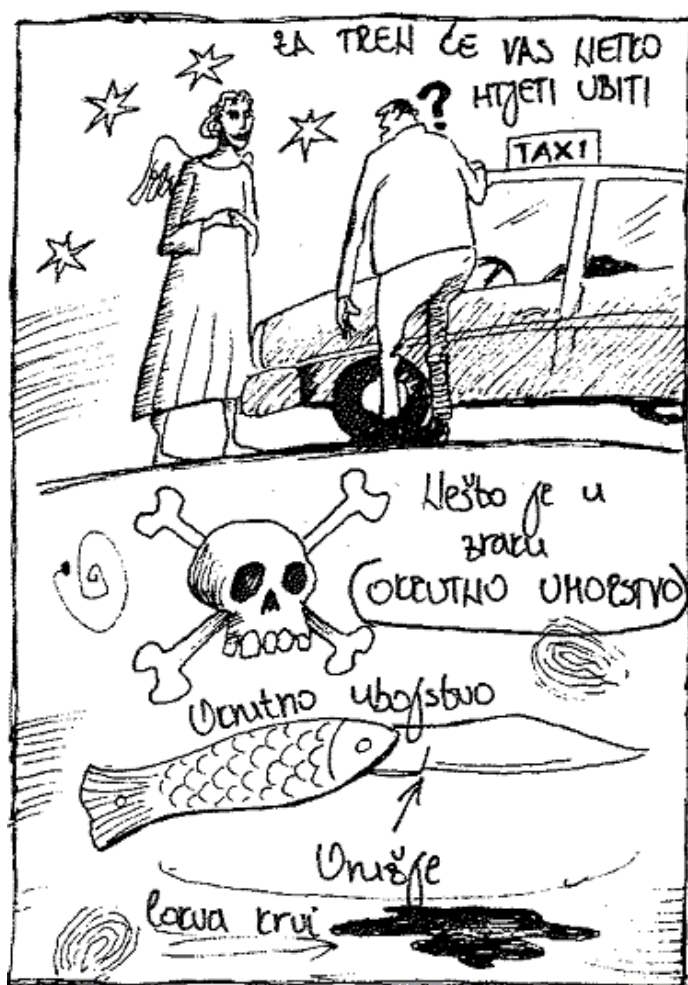
više nije pjevušio jer je svirala druga skladba. Neočekivano je snažno stisnuo kočnicu. Mora da sanja! Otkud se ovaj idiot pojavio? Pred njegovim autom stajao je čovjek, neobično miran, koljenima je dodirivao prednji branik i smiješio se.

„Pa to nije moguće“, galamio je taksist dok je izlazio iz vozila.

„Nemojte se ljutiti“, tiho je rekao čovjek.

Taksist se afektirano nasmijao: „Vi valjda pravite budalu od mene, ne?“

„Čudit ćete se, ali ne.“

Pa ja ću ga valjda ubiti, pomislio je vozač i išao prema mladiću. Prišao mu je skroz blizu. Mladić je na licu osjetio njegov dah. Taksista je bunilo to što uopće ne daje nikakve znakove straha.

„Što vi dovraga mislite tko ste?“

„Anđeo“, odgovorio je posebnim glasom.

To je odlučilo. Stisnuta šaka, koljeno u trbuh. I... to mlado đubre ne pada. Štoviše, stalno se smiješio. „Dobro me poslušajte – za tren će Vas netko htjeti ubiti.“

„Što to melješ?“, rekao je taksist. Osjetio je mučan osjećaj u grlu.

Mladić je samo ponovio zadnju rečenicu. „Kako...? Tko...?“, taksist nije shvaćao.

„Posljednji put Vam kažem da sam anđeo i da će Vas netko htjeti ubiti.“

„Pa što da radim?“

„Idite sve do Trga mira, ne zaustavljajte se prije.“

Taksist je odmahnuo rukom. Dok je ulazio nazad u vozilo, čuo je kako anđeo govori: „Nemoj se zaustavljati i živjet ćeš. U svakom postoji mnogo ljubavi.“

„Koji luđak“, rekao je taksist sada već ponovno za volanom.

Iako je već neko vrijeme vozio, stalno je mislio na taj čudan susret. Automatski se zaustavio prvom čovjeku koji mu je mahnuo. Kada je mušterija ulazila, rekao je da će mu to za svaki slučaj za danas biti zadnji pos'o. Drogeraš je pao na sjedalo i izbrbljao adresu svojih roditelja.

Ali za vrijeme vožnje na pamet mu je palo nešto bolje.

DŽEPNI NOŽIĆ

bio mu je izbočen u džepu. Napipao ga je i sakrio u ruku. Taksist je namještao radio. Na tren se čuo samo zvuk krčanja iz etera. Narkić je isprekidano udahnuo onako, znate to, kako netko lagano šmrka nosom i povuče slinu.

Najednom kao da se vrijeme usporilo, kotač taksija u tom je trenu prošao nekoliko centimetara i pokrenuo valjda tisuću tristo šezdeset snježnih pahuljica, koje su time završile svoje putovanje trenutak prije nego što bi se otopile u snježnoj bljuzgi koja im je poslužila kao površina za slijetanje.

Na radiju je krenula muzika, taksist je lijevom rukom dotakao ušnu resicu, a prije no što ju je stigao protrljati, primijetio je kako se čovjek čudno nagnuo. Kroz glavu mu je prošla pomisao da je vjerojatno pijan. Drogeraš je umorno spojio ruke, ali to je bilo samo prebacivanje noža iz jednog znojnog dlana u drugi.

A potom se vrijeme ubrzalo.

Boc! Boc! Dvije rane.

Znači tako to izgleda? Pa to uopće ne boli, pomislio je taksist. Potom ga je uhvatio strah. On ga želi ubiti! Bilo mu je čudno što ništa ne osjeća. Moram zakočiti, palo mu je na pamet.

Nova rana.

Nakon nje se sjetio čovjeka koji mu je izletio pred auto, a on ga je u bijesu udario šakom. Najednom mu je snažna sila skinula nogu s kočnice. Mora doći na taj glupi Mirák!

Prije nego što je krv ispunila trbušnu šupljinu, skoro se ništa nije događalo. Osim što je narkić neprestano ponavljao: „Oprostite, oprostite, ali ja trebam lov.“

Taksistu se činilo da je to valjda strani film, a ne njegov život. A taj je kreten stalno ponavljao da mu oprostite. To se njemu ne može događati!

„Pa, molim, zaustavite i dajte mi tu lovnu da mogu izaći.“

Taksist je dao gas. Auto je lagano klizao. Ne smije se zaustaviti!

U tom trenu krv je već ispunila njegovu utrobu i štrcala kroz najdonju ranu. Morao je ići dalje, palo mu je na pamet dok je gubio svijest. Posljednjim je snagama stiskao volan i zatvarao oči. Bilo mu je teško držati ih otvorenima. I tada se pojavila bol i preplavila mu mozak. Kvrugu, osjećao je da je toliko toga još htio uraditi. Nekakav program u mozgu prebacio mu se na jednu jedinu misao: Mora doći na Trg mira!

Kada je konačno bio tamo, drogeraš je još za vrijeme vožnje otvorio vrata i htio iskočiti prije nego što dođu do grupice ljudi na tramvajskoj stanici. U tom je trenutku taksist stisnuo kočnicu i narkić je udario glavom u vrata. Zatamnijelo mu se pred očima i povikao je: „Au!“

Taksistu je to bilo smiješno, ali kako se nasmiješio, na jeziku je osjetio okus krvi. To je bilo posljednje što je osjećao.

TRG

je bio skoro prazan. Medicinarka je vidjela taksi kako klizi i kako kroz njegova vrata ispada figura. Trčala je s ostalima prema vozilu, ali prije nego što su dotrčali tamo, vidjela je kako čovjek, koji se skotrljao van, ustaje i bježi. Po trgu je odjeknulo trubljenje, jer je glava taksista pala na volan. Usmjerala je pozornost prema vozaču auta koji se gotovo sigurno nije opirao o trubu samo zato, da bi svojim štosom usrećio grad.

Fasciniralo ju je kako iz njega, kada ga je naslonila na sjedalo, šiklja krv. Ništa, a potom tanak mlaz, kako srce pumpa krv van iz tijela. A onda ponovno krvoskok i ništa. To tako izgleda. Do sada je o tome samo slušala, bila je, naravno, u školi i na praksi, ali ovo je bilo nešto sasvim drugo. Njezina je depresija odjednom nestala, a mozak joj je počeo funkcionirati začuđujuće brzo. Napraviti će to i to i bit će dobro.

NARKIĆ

je bježao s trga i plakao. Kad čujem slične stvari, uvijek se pitam kako netko takav može plakati. Ali čovjek valjda ne bi trebao suditi, sve dok njemu ne sude.

Loše je disao. Njegovo tijelo nakon toliko doza droge više nije bilo naviklo na fizički napor, klecala su mu koljena, ali trčao je. Strah, nagon samoočuvanja bio je jači. Trčao je dugo, sve dok nije dotrčao do ruba visoke terase. Zemlja se najednom povukla i pred njim se otvorila višemetarska rupa. Zaustavio se, cijeli se tresao i razmišljao. Što sada? Uto se pored njega pojavila figura.

„Ha! Što tu radiš?!“, upitao je uplašeno narkić.

„Ništa. Ja sam tvoj anđeo čuvar.“

„Čovječe, šališ se, ne?“

„Jesi kad vidio anđela koji se šali?“

„Ne, to ne“, popustio je narkić.

„Eto vidiš.“

Drogeraš je nesigurno kimnuo glavom.

„Što te muči?“, upitao je anđeo.

„Trebam li skočiti ili ne“, tresao se narkić, a ruke su mu vibrirale poput igle šivaćeg stroja.

„Skoči.“

„A neće mi se nešto dogoditi?“

„Ne boj se. Ja sam tvoj anđeo čuvar.“

Mladić je skočio, a dolje je

samo tako lagano škripnulo, ne pitajte kakav je to točno bio zvuk. Kako je mladić umirao, čulo se kako šapuće: „Ko moj anđeo čuvar fakat si poprilična svinja.“

„I anđeo je svinja kad mora bit“, rekao je anđeo i nestao.

U međuvremenu je na Trgu mira medicinarica uz pomoć svojih najboljih znanja taksistu pružala pomoć. Došla je prva pomoć i doktor je napomenuo, da je tom muškarcu spasila život. Dok je hitna sa zvukom sirene odlazila, djevojka je i dalje tamo stajala krvavih ruku. Stajala je i molila se da taksist preživi.

Drugi i treći dan posjetila ga je u bolnici. Možemo li se čuditi što se zaljubila u taksista kad joj je dao volju za životom? Kad se konačno imala o kome brinuti i kome pružiti svoju ljubav?

Kad je srce dugo gladno, prvom prilikom očekuje samo najveću porciju osjećaja.

NA POLICIJI

je nakon nekoliko dana ponovno srela Jorgea. Kao pijanac koji pije svake prijestupne – to je naučio u Rusiji – ostao je u Pragu i pravio probleme. Zadržali su ga zbog narušavanja javnog reda i mira. Šutao je kante za smeće i napao javnog službenika. Medicinarku su pozvali da da izjavu o toj neobičnoj noći. Što je mogla reći? Što čovjek uopće može dati kao izjavu?

Kada je na hodniku srela Killa, stigla mu je o svemu ispričati, i o anđelu koji ju je upoznao s taksistom. To je nadahnulo još uvijek pijanog Jorgea.

„Hura, znači svi imamo svog anđela!“, galamio je radosno na policijskom hodniku.

Nasmiješila se i stisnula mu ruku: „Htjela sam ti zahvaliti.“

„Za što?“, upitao je pijano.

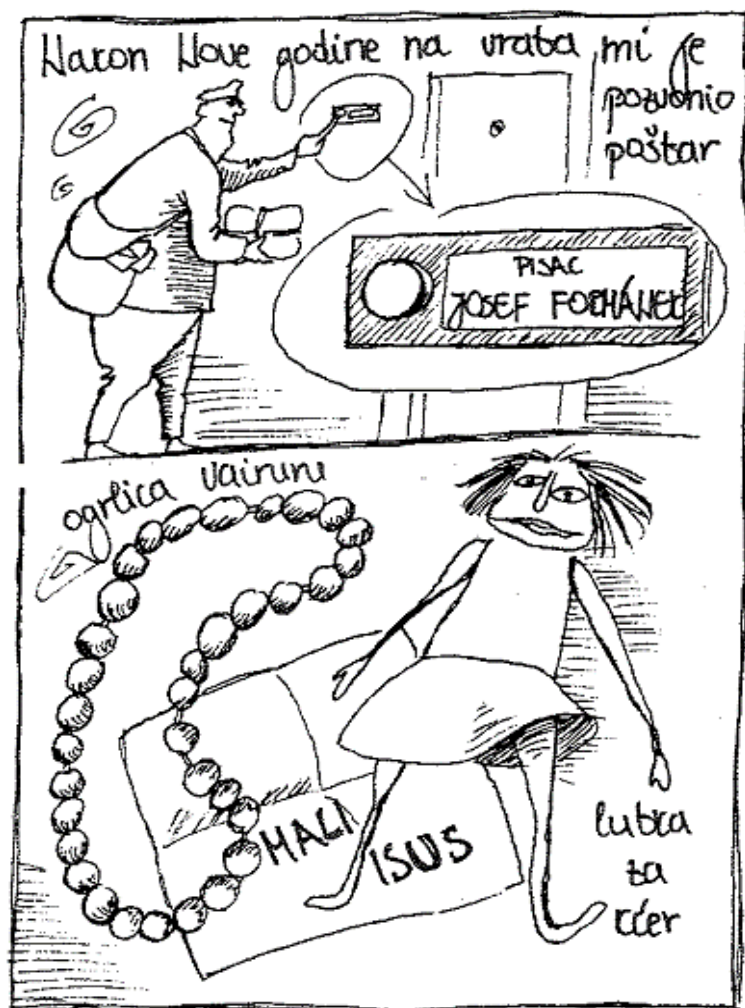
„Za sve.“

Jorge Kill nije znao zašto, ali mu je bil tako nekako slatko, uopće mu nije smetalo što je u policijskoj postaji ostao još nekoliko sati. U tom bi mu trenu bilo toplo i kada bi se nalazio na vrhu najvišeg himalajskog vrhunca.

TELEFON

je zazvonio malo prije Božića. Jorge mi se ispričavao za onaj svoj odlazak na autocesti i

ispričao mi onu priču, ispitivanje na policijskom hodniku.

Kad smo se rastajali, upitao sam ga vjeruje li i sam u to.

„Čovječe, Josito, kada u to ne bih vjerovao, ništa ne bih ni želio.“

„A što si priželjkivao, gospodine sveznajući?“

„Da nestanem u džungli, da pijem s Indijancima yarake, od kojeg se mi valjda neće stvrdnuti jetra, i da tamo bude mnogo mladih cura.“

„I što, funkcionira li to?“

„Čovječe, pa tu sam, ne? Nasamario sam te“, smijao se.

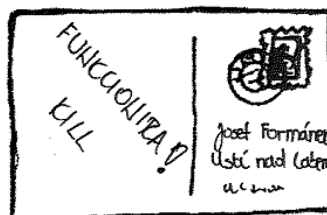
I to je bio posljednji put da sam ga čuo.

Nekoliko dana nakon Nove godine na vrata mi je pozvonio

poštar. I pozvonio je četiri puta. Drn! Drn!! Drn!!! Drn!!!!

Dao mi je paketić na kojem je bila moja adresa, a pošiljatelj Mali Isus.

Rastrgao sam omot i izvadio darove. Između ostalog i ogrlicu vairuru za mene, ogrlicu za moju ženu i izvezenu lutku za kćer. Nakon nekog mi je vremena iz Venezuele došla šarena razglednica na kojoj je stajalo: „Funkcionira! Kill.“

Najednom mi je bilo žao što Jorgea Killa više nikad neću vidjeti. Vjerojatno nikad neću vidjeti ni letećeg jaguara, ali vjerujem da postoji.

To pitajte svog anđela.

Bliži se jutro. Spava mi se. Idem se osvježiti u unutrašnjost Luxora. Utihnula zgrada najveće knjižare u srednjoj Europi me plaši. U toj tišini svuda uokolo same knjige. Oblaci knjiga. Noćna mora svakoga pisca. To je otkriće. Uzaludnost nad uzaludnošću.

Vraćam se, a iza izloga više nema nikakve rulje. Tamo je tama, a samo mi stražnja svjetla taksija i treperava neonska svjetla na Václavskom trgu usred Praga mi dokazuju da se vrijeme nije zaustavilo. Gdje su ti ljudi koji su stajali ovdje?

I uvijek je to tako. Postoje ljudi koje susrećem i oni mi opet nestaju. Zbog toga čak i plačem.

Što ja znam? Što ja zapravo znam? To ću upitati svog anđela, iako onaj čovjek u crvenom puloveru već odavno nije ovdje.

Napisano za 11 sati i 19 minuta.

Prag, 3. lipnja 2004.

*02.43 sati prema srednjoeuropskom vremenu,
jednoga hladnog i kišnog jutra.*

POGOVOR AUTORA

Nakladnik je htio da do jeseni napišem novu knjigu. Ogradio sam se kako nisam stroj što na traženje ispljune roman. Prsatog muškarca pisao sam sedam godina. Zadirkirao me kako onda nisam pisac, a ja sam se isprsió: Knjigu ću napisati recimo za dan, ali... Prekinuo me je. Ako je napišem za dvanaest sati, on će je tiskati i distribuirati za isto vrijeme.

Nakon što su mediji objavili dvostruki svjetski rekord, mene je iznenadilo mnoštvo reakcija. Oduševljenih i negativnih. Jedna je gospođa čak još za vrijeme mog pisanja došla do izloga knjižare na Václaváku i pritislula na staklo papir s riječju ZAŠTO?

Temeljno pitanje, recimo nakon onog o postanka svemira. U mom odgovoru ne smiju nedostajati tri čarobne riječi: LJEPOTA, LJUBAV i TAJNA.

LJEPOTA je dolazak na terru incognitu, na neistraženo područje. Ovo je bio takav pustolovni dolazak. Sličan kao voziti formulu 1. Uđete ogromnom brzinom u zavoj i ne znate što je iza njega. Htio sam znati i svoje mogućnosti pri pisanju. Jer pisanje je uz putovanje moja LJUBAV. I samo onda kad morate, iscijedite sve iz sebe. A kod rekorda sam imao onaj ispravan osjećaj odricanja. U samoći bih LETEĆEG JAGUARA pisao primjerice mjesecima ili pola godine. Ne nužno i boljeg.

I kaligrafija je djelo trenutka. Možda se zato u njoj osjeća smijanje kada se radi o znaku osmijeha. Zato je toliko jaka, kad kaligraf jednom linijom oslobodi žuboreću silu, koja u znaku bijesa eksplodira izravno na papir. Ako prijenos energije funkcionira kistom, zašto ne bi i perom? Pri pisanju riječi, onako kako dolaze, netraženih, nepromijenjenih, nepreimenovanih, većinom takvih, kakvima su ih mozak i srce poslali u svijet.

Možda to nije savršeno, ali savršene stvari me plaše. Nemaju TAJNE.

Ovu sam knjigu posvetio ljudima koji mi nestaju. Prijateljima i neprijateljima. Nakon moje druge, male knjige, LETEĆEG JAGUARA, opet će ih biti više. Isto tako i glasova da je to što radim dobro ili loše. Stoga ZAŠTO?

Upitajte to svog anđela, kojega vam svaki put kada je najgore, pošalje LETEĆI JAGUAR.

9. PRILOG – IZVORNI TEKST

JOSEF FORMÁNEK

LETEČÍ JAGUAR

Ilustrirao Dalibor Nesnídal

SOLOVO JE NA ZAČÁTKU
I NA KONCI KAŽDÉ HÁDANKY.
POPÍŠE RAVDU I STVOŘÍ LEŽ.
NĚKDY JE PROTO LEPŠÍ JEN SE DÍVAT
– NA KVĚTNOVÉ STROMY
NEBO... BOUŘKOVÉ MRAKY –
NEŽ POPISOVAT SLOVY.
JE TĚŽKÉ I LEHKÉ PSÁT.

PŘEJU VÁM VŠECHNO, CO SI PŘEJETE.
S ÚCTOU JOSEF FORMÁNEK

P.S. Beze slov bych nemohl napsat, jak nejsou důležitá, a že je zároveň potřebujeme pro uchopení stále se měnícího světa. A tak kdo píše, klame. Navíc je někdy pravda lží, dobro zlem a obráceně. Lžu? Odpovědí je vždy jen odpověď plná slov. Důležitější je proto pocit. Slova klamou jako fata morgána, kterou jsem viděl v poušti. Starý Berber se mi potom večer u ohně smál. Byla to skutečnost, anebo jen prelud uprostřed už chladnoucího saharského písku?

Slova jsou důležitá!

Jsou slova důležitá?

Věnováno lidem, kteří mi mizí.

Práteleům i nepřáteleům.

Za výlohou stojí dav. Buší mi srdce. Nemám to rád, ale zároveň bez toho neumím být. Vždycky se těším na TICHŮ, ale skončím u VZRUŠENÍ. Přejít prales, něco natruc dokázat, skočit do propasti, napsat knihu. Proboha PROČ? K čemu? Marnivost s marností podává si ruku. Přesto chci znovu a znovu projít zavřenými skleněnými dveřmi odnikud nikam. Sdělit nesdělitelné.

Lidí za výlohou přibýlo. Pán v červeném svetru. Co já vím, kdo to je? Co já vím, kdo jsem já? A tak si musím pravdivě vymýšlet. Všimnu si, že má na svetru peříčko. Je z vesnice a přijel se podívat na můj pád? Nebo je to anděl? Můj anděl strážný?

Už musí být pěkně unavený. Ale ať je to jak chce, zase se mi ztratí v davu.

Jsou totiž lidé, které potkávám, a oni mi zase mizí. Přátelé i nepřátelé. Až z toho brečím. Takhle mi zmizel i nejpodivnější člověk, kterého jsem kdy poznal. Ale o něm až později.

Než ale začnu mluvit o něm, dovoluňte, abych se představil. Jsem zoufalec, který se vsadil, že za dvanáct hodin napíše knihu. Za výlohou knihkupectví na Václaváku. V odraze ve skle vidím svoji tvář. Možná proto mi to tak moc připomíná můj život v kostce, s minulostí i budoucností. Nevím, jak to dopadne.

Budoucnost...

Až přijde můj čas, chci umřít vsedě, ve svém tmavomodrém saku od Dunhilla, aby ti literární chytrolíni, kritici a tak, nemohli napsat, že jsem nýmand. To ať mi nikdo neříká, že nýmandi umírají v saku od Dunhilla. To pozor!

Témata, která mi vylosovali, jsou poměrně příznivá: Největší láska mého života, Marnost, Cestování a městská hromadná doprava v Praze.

Měl jsem vždycky víc štěstí než rozumu a taky jsem, jak říkal můj strejda, uměl nasrat lidi. Když jsem byl malý, sešla se celá rodina u vánočního stolu a všichni tak podlézavě chválili rybí polévku, že mi připadalo vhodné se nějak připojit. Zeptal jsem se:

„Mami, kde je to rybí oko, který ti spadlo do polívky?“

Strejda okamžik potom cosi kulatého vyplivl do dlaně. Zbrunátněl, podíval se na ostatní a řekl:

„Ten kluk má dar nasrat lidi.“

Od té doby věřím na náhody. Protože jak to, že se to rybí oko ocitlo ve strejdově puse zrovna ve chvíli, kdy jsem o něm mluvil? Vezmeme-li, kolik u stolu sedělo lidí, kolik měl každý v talíři soust, a že ho zrovna nabral strýc, proslulý svými pichlavými poznámkami, musím dnes s odstupem konstatovat, že to možná ani neřekl on, ale osud.

Můj brácha o mně říká, že dost často barvím, to znamená, že si jako vymýšlím. Ale já už ty vzpomínky mám nabarvené v hlavě. Pro mé vzpomínky je důležitější, jak si je pamatuji, a ne jak se staly.

A tak témata, která jsem pro knihu dostal, prostě jen do svých vzpomínek zapracuji a na vás bude poznat pravdu. Třeba o mé největší lásce. O cestování. Díky němu potkáváte lidi na různých místech světa. Nikdy nevíte, koho a kdy potkáte a kdy vám zase zmizí.

Jako tehdy v Amazonii, když jsem dělal reportáž o indiánech kmene Yatori. Průvodcem mi byl hrozně podivný člověk, o kterém jsem mluvil už na začátku. Indiáni mu říkali Jorge Kill, ačkoli to byl Čech jako poleno. Žil mezi nimi sedm let. Ještě předtím prý pobýval v Antarktidě a ještě dřív v Sovětském svazu. Opravdu divokej život.

Když jsme se opili v jednom přístavním městečku na Orinoku, prozradil mi, že do Antarktidy jel jako ruský agent. Samozřejmě jsem mu to nevěřil. Hlavně proto, že v Rusku žije tolik lidí, o tolik víc než u nás, že nevím, proč by si agenty museli vybírat zrovna v Čechách. Zvláštní bylo, že když mi časem takových hloupostí říkal pořád víc, nikdy se se mnou o jejich pravdivosti nehádal. Prostě mi je jen tak mimochodem řekl, třeba při navazování vlasce, jako když si hrnec, ve kterém vaříte maso, nadzvedne párou pokličku. Aspoň jsem se s ním nenudil. Jako všechno v životě to mělo své klady i zápor.

Došlo i na to, že jsem se za něj styděl. V jedné posádě, rozvrzaném penzionu, se opilý vytahoval, že zabije jaguára na dvacet metrů hozeným nožem. Vyvolal tím všeobecné veselí, což bylo milé, protože nám místní objednávali další pití, snad abychom je dál bavili.

Pravda je, že když šel shánět třeba auto, smlouval v magazínu o náboje do pušky či dohadoval podmínky vstupu na indiánské území, proměnil se z dětského vejtahy na chlapa, který vypadal velmi urputně a nekompromisně. Říkal jsem si, že za tou jeho dvojakostí něco musí být. Navíc, když jste v něčem excelentní, jako byl Jorge v jednání s lidmi, znamená to, že jste si předtím v tom samém nabili nos.

RUSKÝ AGENT

vypadá jinak, říkal jsem si při pohledu na toho plešatého muže s odstávajícíma ušima a nohama do ó, co o sobě tvrdil, že po vojně studoval v Moskvě a poté tam pracoval pro tajnou službu. Z Ruska odjížděl s novým jménem a chilským pasem na jméno, které jsem již zmiňoval — Jorge Kill. Nějaký čas strávil na ruském ledoborci, později prý pobýval i na

chilské polární stanici. Ještě později se objevil v Peru, kde asistoval profesoru Hansi Neumannovi při vykopávkách. Pak se dostal k jednomu indiánskému kmeni v hloubi Brazílie a o tři roky později se vynořil z pralesa na hranicích Venezuely a Kolumbie. Míšenec Alonso tvrdil, že tam pracoval pro drogový kartel. Nevím.

Jisté však je, že už mě začínal pěkně štvát i tím svým otcovským přístupem. „Tam nechod', spadneš. Neplav tam, jsou tam pirani. Tohle nejez, teď se usmívej, teď rozdávej dárky..." Vydržel jsem to s ním jen proto, že znal indiány, uměl jejich jazyk a o pralesi opravdu něco věděl.

Ale neustále mě popuzoval vytahováním a poučováním, a tak jsem většinu času během jízdy po řece trávil hrou na bambusovou flétnu. Přisedl si ke mně se svým неотřesitelným úsměvem, poplácal mě po rameni a řekl: „Josito, víš, že hraješ na důležitý nástroj?"

Znuděně jsem se na něj podíval: „Opravdu, vševědoucí?"

„Podle pověsti indiánů Yatori vznikl svět tak, že jeho stvořitel, létající jaguár, letěl nad horou a prázdnou Zemí a z toho smutku, že je sám, že se nemá z čeho těšit, že nemá koho mít rád, hrál na flétnu. A jak tak letěl a hrál, z jeho dechu vznikaly prales, hory, řeka, zvířata a lidé.“

„I já tvořím svůj svět, když píšu.“

„I ty?“ rozesmál se Jorge Kill a vzápětí si neodpustil: „Za chvíli budou mělčiny na páté míli. Radši si uklid' kameru.“

Při své vrozené lenosti jsem ho neposlechl a lehl si jen tak na přičky v kánoji, poháněné benzinovým motorem s dlouhou hřídelí. Je krása, když jedete po kakaové řece, po obou stranách

ubíhá pokaždé jiná, a přesto stejná zelená hradba pralesa a nad vámi je modré nebe.

Najednou loď zastavila. Slyšel jsem vzrušený šepot kormidelníka s Jorgem. Napřímil jsem se, a to už bral Kill do ruky pádlo a začal jím bušit do dna kánoe. Ani jsem se nestačil na nic zeptat a už jsem je viděl. Sedavé, s růžovými bříšky, hravá, neskutečná stvoření uprostřed bahnité řeky. Delfinci, tak metr a půl velcí, skákali nad hladinu a jemně pískali, jako by přáli Jorgemu hezký den. Tenkrát mě poprvé napadlo, že možná není takový mluvka, jak vypadá.

V ten podvečer jsme se ještě navíc setkali s anakondou. Byl jsem nervózní jak pes, protože mi nešla spustit kamera. Kill na mě řval: „Máš ji? Máš ji...?“

„A jak asi?“ vztekal jsem se.

Jorge Kill na nic nečekal, skočil do vody a plaval k unikající, asi pět metrů dlouhé anakondě. Když hada dostihl, postavil se, po pás ve vodě, a v ruce třiml anakundu za ocas. Nebyl jsem schopen slova. A on, jak ji vytahoval z řeky, jen řval: „Tak už ji máš? Máš ji...?“

Najednou mi bylo jasné, že všechny ty věci, co mi o sobě vyprávěl, jsou pravdivé, a já jen člověk, který toho ještě málo viděl. Od té chvíle jsem byl rozhodnutý mu věřit všechno.

Třeba i tu historku z jeho života v Brazílii. Velkou cestu po Amazonce si zaplatil tím, že na lodi pracoval jako stevard. Vždy, když měl po práci, šel na horní palubu, kde si den co den přisedával k partičce hrající karty, a tam, mezi esy, kouřem z doutníků a lenošivými žvásty, zabíjel čas.

NEJPROTIVNĚJŠÍ

u toho karetního stolku mu byl člověk, který neustále vyprávěl ty nejšílenější historky. Jorge Killovi se vůbec nelíbily, až na jednu. Byla o indiánském otci a jeho synovi z kmene Yatori, kteří prchali před nepřáteli z kmene Yano-Mamu. Kill mi ji doslova převyprávěl, tak jak ji

slyšel od užvaněného Toma tenkrát na lodi.

„Otec a syn prý byli úplně vyhladovělí, protože o všechny luky a šípy přišli a na útěku neměli čas si udělat nové.

Tehdy otec synovi řekl: ‚Zabij mě a mé tělo se stane tvým lukem. Usekej moje končetiny a ty se stanou šípy. Nejdřív mi ale musíš useknout hlavu a nabídnout ji létajícímu jaguárovi.‘

Syn byl nejdřív smutný, ale pak to udělal. Ostatně, bylo to poslední přání jeho otce. Když zvedl, stoje na kraji řeky, otcovu zakrvácenou hlavu k obloze, z druhého břehu ho uviděli jejich pronásledovatelé. Řekli si, že kmen

Yatori je asi strašlivý nepřítel, když se nerozpakuje zabít vlastní lidi, kteří nestačí tempu, zalekli se a vrátili se zpět do vesnice. Tahle historka pak ještě dlouho strašila v noci yano-mamské děti.

Otcovrah ale lidi z kmene Yano-Mamu u řeky tenkrát vůbec nezpozoroval, jak byl zaujatý tísnivým mysteriem smrti a prosbou k nebesům. Z oblohy se vzápětí snesl mohutný déšť, který poslal samotný létající jaguár. Kapky vody se změnily v krvavé provazce, jež zabarvily řeku. Ale ta je brzo spolkla svými ústy plnými piraní a elektrických rejnoků. Najednou se otcův bezhlavý trup proměnil v luk a krvavé končetiny v šípy.“

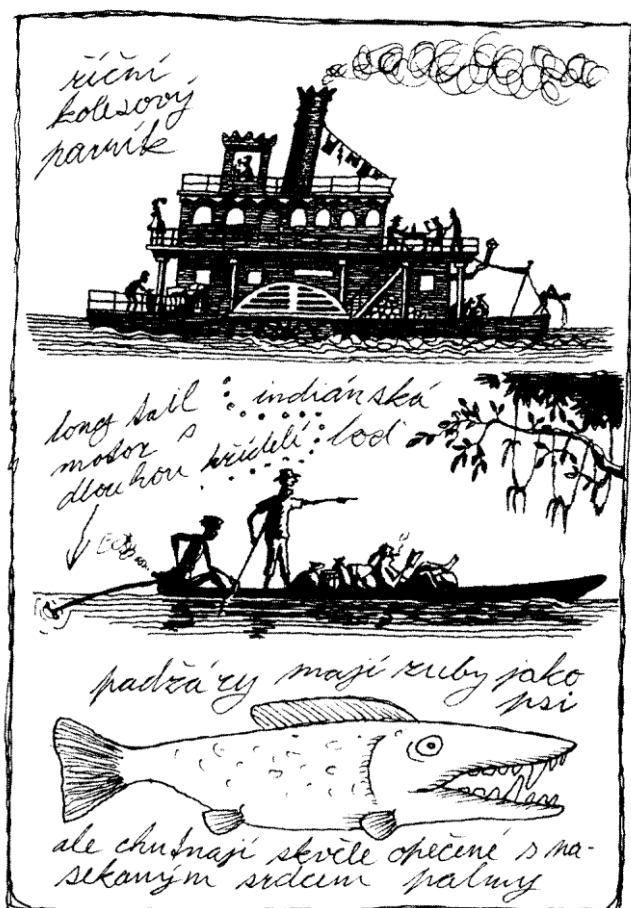
To už jsem se neudržel a začal jsem se té báchorce smát.

„Nesmál bych se, létající jaguár potrestá každého posměváčka. Nesnáší výsměch, neúctu a lež,“ varoval mě Jorge. Zklidnil jsem se a on mluvil dál: „Chlapi u stolu se tenkrát taky smáli. Pamatuji si, že parník tehdy zahoukal, protože na dohled bylo městečko Trincomalee. Ještě jsme stačili dát další partičku pokeru, než loď pomalu přirazila k molu a plavčík hodil lano přístavnímu dělníkovi. V tu chvíli se stala zvláštní věc. Odkudsi přilétl šíp a trefil užvaněného Toma do zad. Když ho těžce zraněného vynášeli na nosítkách z lodi, dav na molu již měl viníky — dvě indiánské děti. Šli jsme všichni, kdo jsme s ním hráli karty, vedle nosítek až do místní nemocnice. Až tam Tom zachroptěl: ‚Říkal jsem, že létající jaguár nemá rád výsměch a lež.‘

Jeden z ošetřovatelů mu zatřásl ramenem: ‚Señore, byly to jen indiánské děti, žádný létající jaguár.‘

‚Děti pusťte...‘ zašeptal Tom, než vydechl naposledy.

A od té doby jsem se už nikdy létajícímu jaguárovi nesmál. Neměl by ses mu, aspoň tady, smát ani ty.“

Namítl jsem, že se mi ten příběh zdá neuvěřitelný, ale Jorge Kill mě poučil, že v oblasti kmene Yatori už v létajícího jaguára věří nejenom indiáni, ale i místní kreolové.

To byla jedna z posledních historek, kterou mi Kill vyprávěl předtím, než jsem se s ním rozloučil a odletěl zpátky do Evropy. Tenhle šílený příběh jsem bral jenom jako výplod jeho přebujelé fantazie, nicméně musím říct, že u indiánů kmene Yatori opravdu požíval vážnosti, jakou k žádnému jinému bělochovi nechovali. Štvalo mě jen, jak si před nimi ze mě tropil legraci, že neumím chytat ryby, a že při vyjednávání u jiného klanu kmene

Yatori mě dokonce nechal sedět v ženské chýši.

Ale i tak mám dnes na amazonský prales ty nejlepší vzpomínky. Klidná rána, ve kterých se kormo- rání vznesli až těsně předtím, než k nim přijela naše loď, ranní mytí v říční laguně, kde vedle nás plachtí električtí rejnoci. Lov piraní, které když je chytnete, nejsou němé jako ostatní ryby, ale vydávají zvláštní vrčivý zvuk, a když jim bodáte nůž těsně za žábry, vrčí jako dospělý vlčák.

Nebo padžáry, stříbrné ryby připomínající torpéda, co mají zuby jako psi. A co teprve, když jsme si je upekli na otevřeném ohni s nasekaným srdcem palmy, které se v Evropě prodává jako milionářský salát...

Ohromující byl také temný řev vřešťanů, vždy přesně v podvečer, kdy oznamují jiným tlupám pod nachovou oblohou, že tohle území je jejich. Bylo to něco tak strašlivého, že jsem si představoval, i když jsem věděl, že jsou to jen malé opičky, velkého King Konga, jak se buší v prsa a mohutně řve. Od té doby vím, proč v hodně starých cestopisech jsou vyličeny příšery tak odporné a obrovské. Co všechno muselo tenkrát dobrodruhy na jejich výpravách děsit! A zároveň lákat. Je to pořád stejné. Cesta je láska.

DOMA

po návratu jsem měl tolik starostí s vydáním svého prvního románu, že jsem na Killa úplně zapomněl z té mely, co se okolo knihy strhla. Dokonce mi zavolal jeden americký nakladatel, momentálně na návštěvě v Čechách, jestli bych s ním nechtěl povečeřet. Jasně že jsem chtěl, tušil jsem velké věci.

Setkání bylo impozantní. Drahá restaurace, překladatelka a dva prošedivělí muži. Ten mladší se uvedl jako nakladatel, pokynul směrem ke staršímu a představil ho jako známého německého autora, jehož jméno jsem okamžitě zapomněl. Nechtěl jsem vypadat jako ignorant, tak jsem se na autora obrátil a pronesl: „Ano, váš poslední román znám.“

„Opravdu?“ zeptal se udiveně muž.

„Jistě, je famózní.“

„Ale ode mne, tuším, nikdy nic česky nevyšlo.“

Past. Já hlupák se zase do něčeho uvrtil. Přesto jsem bojoval: „Četl jsem... jeden český literární časopis uveřejnil přeloženou ukázkou.“

„A jaká to byla pasáž?“

„To si přesně nepamatuji, ale ta kapitola byla velmi podnětná a zajímavá.“ Ještě teď mi z té věty hoří uši.

„To je od vás hezké, nechci vás zarmoutit, ale já jsem žádný román nikdy nenapsal. Jsem básník.“ Marná sláva, moje kniha v Americe nejspíš nikdy nevyjde.

Přesto to byly šťastné dny. Třeba po autorském čtení v Olomouci jsem si potřeboval odskočit a rozhlížel jsem se, kdo by mi pohlídal Dixi, moji fenu vlčáka, která mi na cestách dělala společnost. Dvě krásné slečny, jež se zúčastnily čtení, rozesmátě souhlasily. Když jsem se vrátil z toalety, zeptal jsem se: „Tak co, byla hodná?“

„No, roztomiláček. Prostě úžasná.“

„To víte, jakej pán, takovej pes.“

A ta druhá, co zatím mlčela, se naklonila ke kamarádce a hlasitě zašeptala: „Celou dobu, co tu nebyl, si honila ocas.“

Pochopil jsem, že čím výš vzlétnu, tím delší je můj pád.

A do toho poznání jsem po několika měsících uslyšel v telefonu Jorgeho hlas, který mi oznamoval, že jeho velectěná osoba je v Čechách. Suse mi oznámil, že mě čeká příští týden

na Moravě ve sklípku, kde má oslavu s přáteli. A když jsem oponoval, co je to kilometrů, jen utrousil: „Po Orinoku jsme ujeli vzdálenost z Ústí do Košic, takže tohle zvládneš taky. Z Karlových Varů vypravujeme autobus a v Teplicích tě naložíme. Máš to marný, prostě jedeš.“

VEČER

byl ohromný, účastnilo se mnoho přátel, dokonce i pohledná děvčata, a Jorge Kill, jak bylo jeho zvykem, zase všechny bavil: „Když jeden rolník ve vesnici Monta Vado vydělal už na to, aby nemusel orat se svým mezkem a koupil si první traktor široko daleko, neudělal obřad pro létajícího jaguára a ten divný motorový stroj nefungoval. Tak jak byl zvyklý bít svého

mezka, svého psa i svou ženu, vzal klacek a dal traktoru pořádný výprask. Ani to nepomohlo. Pak se kdosi z vesničanů zmínil o létajícím jaguárovi. Rolník utrhl blinkr, vztyčil ho k nebi a křičel cosi o oběti. Traktor poté nastartoval. I začal orat, ale protože potřeboval hned síť, a neměl pomocníka, který by traktor řídil, zajistil volant vzpříčeným klackem. A traktor jel, vyorával řádky a rolník sel. Když tu klacek vypadl, stroj vyjel ze stopy a namířil si to šikmo přes pole. To už se jeho majitel opravdu naštvál, vzal klacek zpod volantu a traktor ještě jednou pro jistotu pořádně za jízdy zmlátil. Vesničané se mu smáli. Jedno oko z

traktoru nestačí, létající jaguár potřebuje větší oběť!‘ Rolník byl tak rozvzteklý, že zakřičel cosi neuctivého. Vzápětí, jak rozzuřeně obíhal neposlušný stroj, uklouzl a traktor mu přejel paži.“

Ten večer jsem věnoval svou pozornost kroužku tří slečen a vševědoucího pustil z očí. Přesto Jorge zářil tak, že zapomněl přítomným na této vánoční besídce rozdat dárky, kterými všem vyhrožoval. Dostal se k tomu až při společné zpáteční cestě autobusem. Potácel se v uličce a rozdával dárky, které přivezl z Amazonie. Když přišel ke mně, zeptal jsem se ho na vairuru. Krásné indiánské náhrdelníky z červených plodů palmy, které mi při mém odjezdu z Venezuely sliboval.

„To ne, ale mám tady nádhernou...“ A vytáhl sošku moai z Velikonočního ostrova.

Když jsme projeli Prahou a pokračovali na Teplice, kácel se na záda a do toho vykřikoval, že zapomněl vystoupit a že má něco zařídit na Výstavišti.

V podobných situacích se občas chovám neuvěřitelně důležitě, takže opustit autobus jsem mu jednoznačně zakázal. Chvilí úspěšně simuloval, že opilecký usnul, a nahlas chrápal s batohem na zádech. Najednou se s obrovským řevem vrhl k řidiči. Ten se lekl a prudce přibrzdil. Kill rozrazil dveře a vypadl ven, do sněhu. Řidič hulákal, že to do nás na dálnici někdo naboří, a Kill mu opilecký mával. Řidič zařval: „Tak co?“

„Jedem!“ křičeli ostatní, alkoholem, zábavou a chmurou nadcházejících vánočních svátků zmožení spolucestující. Alibisticky jsem si pomyslel, že když procestoval půl světa a přežil to, tak se snad bez úhony dostane i zpátky do Prahy. Autobus se rozjel. Venku na bílém sněhu zůstala postavička. Připitomělé se smála a mávala.

Kdyby, hlupák, aspoň neležel. Co když zmrzne? Mám vystoupit? Naštvaně jsem se podíval z okna. Začalo sněžit. Na sedačce vedle mě seděla připoutána bezpečnostním pásem soška moai. Proč mám kvůli všemu takové výčitky? Asi po půlhodině rozhodování jsem nechal autobus zastavit. Přeběhl jsem dálnici a jal se stopovat. Nevím proč, snad že jsem působil podezřele, v saku od Dunhilla uprostřed chumelenice, nikdo mi nezastavil. Tak jsem vyrazil směrem na Prahu po svých. Asi po hodině se mi úplně rozlepily boty a levé upadla podrážka. Musím konstatovat, že čím je člověku hůř, tím je mu lépe. Takový ten zvláštní pocit osamění, opuštění, vlastní nedokonalosti vám dá hroznou sílu. Proč já ale musím mít za kamarády takové zoufalce?

Zastavil mi taxík. Náhodou jel z Cínovce do Prahy. Taxikář byl milý chlap, zajímal se, co se stalo, dokonce mě politoval, jakého mám kamaráda. Ale to vůbec nic nepochopil, protože o Jorge Killovi nejde vyprávět během půlhodinové jízdy autem, když se navíc díváte po krajnici, jestli tam zrovna někde neleží zmrzlý. Když jsme se blížili k městu, řidič prohodil: „Šéfe, tak on snad fakt do té Prahy dojel.“ Byl jsem rád, ale zároveň hrozně naštvaný, že jestli je živý, proč mi nebere telefon. Když jsem vystupoval, zeptal jsem se toho sympatáka, co jsem dlužen.

„Nic, šéfe, to máte ode mě k Vánocům.“

„Tak dík. Pánbůh vám to zaplatí.“

Došel jsem na Výstaviště a hledal Jorgeho u Stánků s etnickými cetkami, kterými je zásoboval. Nakonec jsem ho našel. Opilý vůbec nechápal, co po něm chci, a jen opakoval: „To seš hodnej, ale já se tě o nic neprosil... Hodnej... neprosil...“ Marnost mu cokoli říkat.

Šel jsem na stop směr Teplice, jen tak nalahko, všechny moje věci zůstaly v autobuse. S Jorge Killlem člověk prostě nezažívá normální dny. Později mi Kill vyprávěl, že své zboží udal na Stánku, u kterého jsem ho zastihl, té smutné prodavače.

MEDIČKA

před časem přerušila školu, jelikož v ní neviděla žádný smysl. Poté, co zavřela Stánek, šla s Killlem do baru. Říkala, že jí celé studium je dobré jen k tomu, aby věděla, jak se co nejlépe a bezbolestně zasebevraždit. Že nejlepší je bodnout si tenkou jehlu do srdce. Prý to nebolí a je to velmi rychlé.

„Ty přemýšlíš o smrti?“ podivil se Jorge.

„Zrovna včera jsem si přeložila papír na dvě půlky a na jednu jsem si napsala proč žít a na druhou proč nežít.“

„Kde toho bylo víc?“

„Proč nežít. Cítím se nedokonalá a špatná.“

„Je marné toužit po dokonalosti,“ řekl Jorge Kill. Pomalu střízlivěl a zmínil se o jedné indiánské pověře: „Sebevražda rozhněvá létajícího jaguára, což je podle nich stvořitel světa, tak, že láme všechny stromy v pralese.“

„Proč?“

„Protože to je porušení přirozeného běhu věcí. Ale jak jsi o tom promluvila, tak už se o tebe nebojím.“

„Co tak najednou?“

„Když někoho slyší takhle mluvit, pošle mu takového svého anděla.“

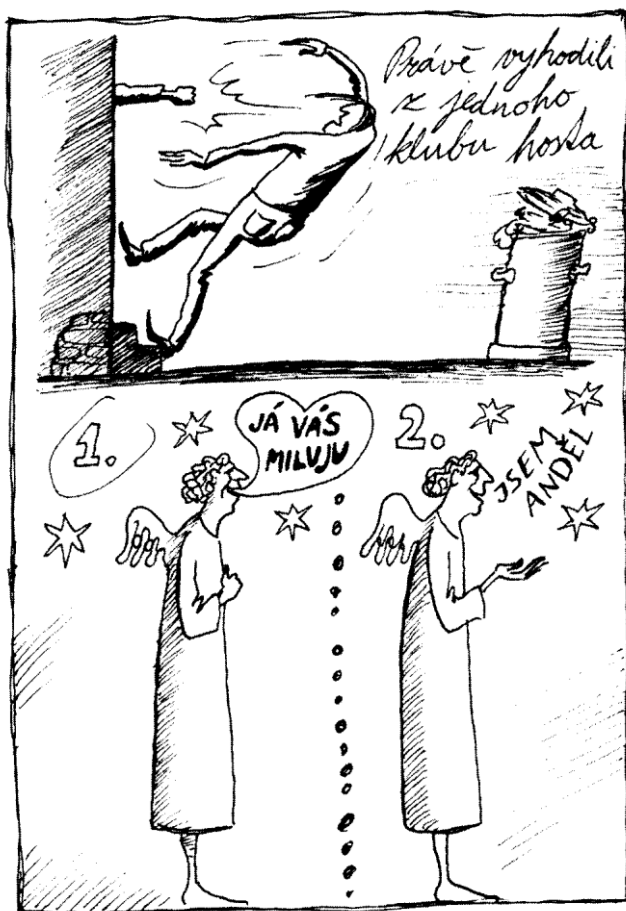
V tutéž chvíli jsem já byl už někde u Teplíc a můj vztek a ospalost stoupaly úměrně s postupující nocí. Stejně ospalý začal být tou dobou, kdy nad Prahou přeletěl zvláštní stín, i taxikář, co mě vezl. Netušil, že někde ve městě právě vyhodili z jednoho klubu hosta: „Vypadni, ty feťáku!“

K něčemu se schylovalo.

Jorge Kill odešel k baru pro pití. Když se vrátil, medička už u stolu nebyla. Vyběhl rychle ven, ale už ji jen zahlédl, jak nastupuje do tramvaje. S podivným zazvoněním se rozjela. Měl stísněný pocit. Nenapadlo ho nic lepšího, než se vrátit do baru a propít se z toho, zahlušit všechny černé myšlenky a špatné zprávy, které mu každý večer pravidelně naskakovaly v hlavě. O tom, že promrhává svůj život, že je nezodpovědný, nic po něm nezůstane, a do toho teď bude mít na krku mrtvolu, že všechno je marnost, jak praví zen. A že tak to navíc má být.

Zatímco Jorge pil, dojela dívka na náměstí Míru.

V mrazivém větru přešlapovala v břečce na ostrůvku a čekala na další tramvaj.

Zničehonic se u ní objevil mladík. Tvářil se tak hrozně mile, až si myslela, že potkala spolužáka ze základní školy. Ještě jednou se na něj pátravě podívala. Ale ne, neznala ho. Ta osoba jí řekla: „Já vás miluju.“

Zasmála se a odešla na druhou stranu refýže. Šel za ní a ona dostala strach. Už mu viděla zblízka do obličeje a stejně tak zblízka musel on vidět její oči.

„Proč mi to říkáte?“ vyrazila ze sebe rychle.

„Protože všem chybí víc než mň lásky.“

Začala couvat a klopýtla do silnice. Přijížděla tramvaj. Chtěla se k ní rozběhnout, ale mladík ji předběhl. Co

má dělat? Několik lidí vystoupilo. Mladík naštěstí naskočil do tramvaje. Už beze strachu na něj zavolala: „Jak souvisí nějaká pitomá láska všech se mnou?“

„Láska je neudržitelná. Od někoho ji dostaneš a někomu ji zase dáš. Je to taková tichá pošta.“ „Jak to víš, ty chytřej?“

„Jsem anděl,“ usmál se.

„Kde jsi teda celou tu dobu byl?“

Tramvaj zazvonila.

„Jsem pořád s tebou.“

Jako by jí něco došlo, rozběhla se k mladíkovi: „Hej, ať jsi kdokoli, já chci tu tvoji lásku!“

Anděl si všiml, že pláče. Dveře se zavíraly a jeho hlas ještě proklouzl k ní: „Miluj život a dostaneš lásku.“

V jiné čtvrti města si taxikář přeladil ze své oblíbené stanice na noční klasickou hudbu. Hrozně ho uklidňovala. Tam dam dam... pobrukoval si s hudbou. Bůh ví, proč byl v tak povznesené náladě.

Znovu začalo sněžit. A pod těmi vločkami, každou jinou, těmi miliardami různých sněhových vloček šel člověk, kterého, jak už jsem říkal, před chvílí vyhodili z klubu. Hrozně, hrozně moc potřeboval další dávku heroinu. Tak moc, až mu z toho bylo zima. Větší než ta, která mu vytvářela páru u úst.

Co má dělat? Co? Chuť na drogu byla nesnesitelná. Bylo mu zle, potil se, měl pocit, že se obrátí naruby. Na dluh už mu dealer nedá. Jasně. Pojede k rodičům a něco tam šlohne. Zamířil k hlavní ulici, kde snadno chytne nějaký tágo.

TAXIKÁŘ

si už neprozpěvoval, protože hráli jinou skladbu. Znenadání prudce dupl na brzdu. To se mu snad zdá! Kde se tam ten idiot vzal? Před jeho autem stál člověk, podivně klidný, koleno se dotýkal předního nárazníku a usmíval se. „To snad není možné,“ hulákal taxikář, když vystupoval z vozu.

„Nezlobte se,“ řekl tiše člověk. Taxikář se afektovaně rozesmál: „Vy si snad ze mě děláte kozy, ne?“

„Budete se divit, ale nedělám.“

Já ho snad zabiju, pomyslel si řidič a šel k mladíkovi. Přistoupil až k němu. Mladík na tváři ucítil jeho dech. Taxikáře mátklo, že nejeví vůbec žádné známky strachu.

„Kdo si myslíte, že, kurva, jste?“

„Anděl,“ odpověděl zvláštním hlasem.

To rozhodlo. Vymrštěná pěst, koleno do břicha. A... ten mladej hajzlík nešel k zemi. Navíc se pořád usmíval.

„Poslouchejte mě dobře — za chvíli vás bude chtít někdo zabít.“

„Co to meleš?“ řekl taxikář. Pociťl dusivý pocit v krku. Mladík jen

zopakoval poslední větu.

„Jak...? Kdo...?“ nechápal taxikář.

„Naposledy vám říkám, že jsem anděl a že vás někdo bude chtít zabít.“

„Tak co mám dělat?“

„Jed'te až na náměstí Míru, dřív nezastavujte.“

Taxikář mávl rukou. Když nastupoval zpátky do vozu, slyšel, jak anděl říká:

„Nezastavuj a budeš žít. V každém je hodně lásky.“

„To je ale magor,“ ulevil si už zpátky za volantem taxikář.

I když už chvíli jel, musel na podivné setkání pořád myslet. Automaticky zastavil prvním člověku, který na něj mávl.

Když zákazník nastupoval, v duchu si říkal, že tohle bude pro jistotu dnešní poslední rito. Heroinista dopadl na sedačku a zadrmolil adresu svých rodičů. Během jízdy ho ale napadlo něco lepšího.

KAPESNÍ KUDLIČKA

se mu bouřila v kapse. Nahmatal ji a schoval v ruce. Taxikář ladil rádio. Chvilí se ozývaly jen škrkavé zvuky z éteru. Feťák se přerývaně nadechl, takové to, znáte to, jak někdo lehce potáhne nosem a posmrkne.

Najednou jako by se zpomalil čas, kolo taxíku v té chvíli ujelo pár centimetrů a rozjelo asi tisíc tři sta šedesát sněhových vloček, které tím ukončily svoji pout' o chvíli dřív, než kdyby roztály na sněhové břečce, která jim posloužila jako přistávací plocha.

V rádiu naskočila muzika, taxikář si levou rukou sáhl na ušní lalůček, a ještě než ho stačil promnout, všiml si, jak se ten člověk podivně předklonil, a hlavou mu bleskla myšlenka, že je asi opilý. Heroinista spojil unaveně ruce, ale bylo to jenom předání nože z jedné zpoceně dlaně do druhé.

A pak čas zrychlil.

Bod! Bod! Dvě rány.

Tak takhle to vypadá? Vždyť to vůbec nebolí, pomyslel si taxikář. Pak ho zachvátila hrůza. On ho chce zabít! Bylo mu divné, že nic necítí. Musím zabrzdit, napadlo ho.

Další rána.

Po ní si vzpomněl na člověka, který mu vletěl před auto a on mu dal ve vzteku pěstí. Najednou mu obrovská síla sundala nohu z brzdy. Musí dojet na ten pitoměj Mírák!

Než krev zaplavila dutinu břišní, celkem nic se nedělo. Kromě toho, že feťák neustále opakoval: „Promiňte, promiňte, ale já potřebuju prachy.

Taxikář se zdálo, že je to snad cizí film, ne jeho život. A ten kretén pořád opakoval, aby mu prominul. Tohle se nemůže dít jemu!

„Tak, prosím, zastavte a dejte mi ty prachy, ať můžu vypadnout.“

Taxikář přidal plyn. Auto dostalo lehký smyk. Nesmí zastavit!

V tu chvíli už krev zaplnila jeho útroby a vystříkla nejspodnější ránou po kudličce ven. Musí jet dál.

napadlo ho, když ztrácel vědomí. Z posledních sil svíral volant a mhouřil oči. Jako by i dívat se pro něj bylo těžké. A tu se objevila bolest a zaplavila mu mozek. Cítil, že toho chtěl ještě tolik, kurva, udělat. Jakýsi program v mozku se mu přepnul na jednu jedinou myšlenku: Musí dojet na náměstí Míru!

Když tam konečně byl, heroinista ještě za jízdy otevřel dveře a chtěl vyskočit, než dojedou k hloučku lidí na tramvajové zastávce. V tu chvíli dupl taxikář na brzdu a feťák udeřil hlavou do sloupku dveří. Zatmělo se mu před očima a vykřikl: „Au!“

Taxikáři to přišlo směšné, ale jak se zasmál, ucítil na jazyku chuť krve. To bylo poslední, co cítil.

NÁMĚSTÍ

bylo skoro prázdné. Medička uviděla taxík, jak jde do smyku a z jeho dveří vypadává postava. Běžela s ostatními k vozu, ale ještě než tam doběhli, viděla, jak člověk, který se vykulil ven, vstává a utíká pryč. Po náměstí se rozlehlo troubení, jak taxikářova hlava spadla na volant. Obrátila pozornost k řidiči auta, který se zcela určitě neopíral o klakson jen proto, aby svým kouskem oblažil noční město.

Fascinovalo ji, jak z něj, když ho opřela o sedačku, stříká krev. Nic a pak čúrek, jak srdce pumovalo krev ven z těla. A pak znovu krvetrysk a nic. Tak je to tady. Zatím o tom jen slyšela, byla samozřejmě ve škole i na praxi, ale tohle bylo něco docela jiného. Její deprese byla najednou pryč a mozek začal fungovat obdivuhodně rychle. Udělá to a to a bude to.

FEŤÁK

utíkal z náměstí a brečel. Jak může někdo takový brečet, ptám se vždycky sám sebe, když slyším o podobných věcech. Ale člověk by asi neměl soudit, dokud není sám souzen.

Špatně se mu dýchalo. Jeho tělo po tolika dávkách drogy už nebylo zvyklé na fyzickou námahu, podlamovala se mu kolena, ale běžel. Strach, pud sebezáchovy byl silnější. Utíkal dlouho, až doběhl na okraj vysoké terasy. Zem najednou ustoupila a před ním se otevřela několikametrová hloubka. Zastavil se, celý se trásl a přemýšlel. Co teď? Vtom se vedle něj

„Neboj. Jsem tvůj anděl strážný.“

Mladík skočil a dole to jen tak lehce křuplo, ani se neptejte, co to bylo přesně za zvuk, a jak mladík umíral, bylo slyšet, jak šeptá: „Jako můj anděl strážnej seš docela pěkná svině.“

„Když to tak musí bejt, tak i anděl je svině,“ řekl anděl a zmizel.

Na náměstí Míru zatím medička podle všech svých nejlepších znalostí poskytovala první pomoc taxikáři. Přijela záchranka a doktor poznamenal, že tomu muži zachránila život.

zjevila postava.

„Ha! Co tady děláš?!“ zeptal se polekaně feťák.

„Nic. Jsem tvůj anděl strážný.“

„Ty vole, ty si děláš prdel, ne?“

„Viděls někdy anděla, že by si dělal prdel?“

„Ne, to ne,“ připustil feťák.

„Tak vidíš.“

Heroinista neurčitě pokýval hlavou.

„Co máš za problém?“ zeptal se anděl.

„Jestli mám skočit, nebo ne,“ klepal se feťák a ruce mu vibrovaly jako jehla šicího stroje.

„Skoč.“

„A nestane se mi něco?“

Když sanita s houkáním odjížděla, dívka tam pořád stála se zakrvácenýma rukama. Stála a modlila se, aby taxikář žil.

Druhý i třetí den ho navštívila v nemocnici. Můžeme se jí divit, že se do taxikáře zamilovala,

když jí dal chuť žít? Když se konečně měla o koho starat a komu předávat svou lásku? Jak je srdce dlouho hladové, očekává při první šanci jen tu největší porci citu.

NA POLICII

znovu po pár dnech potkala Jorgeho. Jako kvartální piják — to se naučil v Rusku - zůstal v Praze a zlobil. Zadrželi ho jako rušitele nočního klidu. Skopával popelnice a napadl veřejného činitele. Medičku tam předvolali, aby podala svědectví o té zvláštní noci. Co mohla říct? Co vůbec může člověk říct za svědectví?

Když se potkali s Killem na chodbě, stihla mu to všechno odvyprávět, včetně anděla, co ji seznámil s taxikářem. Jorgeho, ještě v opici, to nadchlo.

„Jupí, tak každéj máme svýho anděla!“ hulákal radostně na policejní chodbě.

Usmála se a stiskla mu ruku: „Chtěla jsem ti poděkovat.“

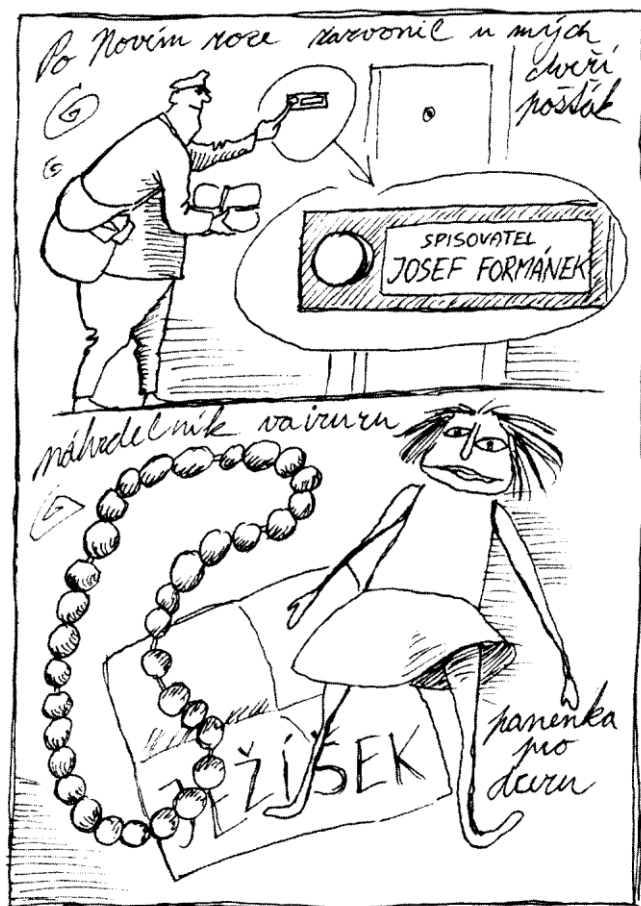
„Za co?“ zeptal se opile.

„Za všechno.“

Jorge Kili nevěděl proč, ale bylo mu tak nějak sladce, vůbec mu nevadilo, že na policejní služebně zůstal ještě pár hodin, protože takhle teplo by mu bylo, i kdyby v té chvíli byl na vrcholku nejvyšší himálajské velehory.

TELEFON

zazvonil těsně před Vánocemi. Jorge se mi omlouval za svůj výstup tenkrát na dálnici a

vyprávěl mi tenhle příběh, vyslechnutý na policejní chodbě.

Když jsme se loučili, zeptal jsem se ho, jestli tomu sám věří.

„Ty vole, Josito, to bych si nic nepřál, kdybych tomu nevěřil.“

„A co jste si přál, pane vševědoucí?“

„Abych zmizel v džungli, pil s indiány yarake, ze kterého mi snad neztvrdnou játra, a aby tam bylo hodně mladejch holek.“

„A co, funguje to?“

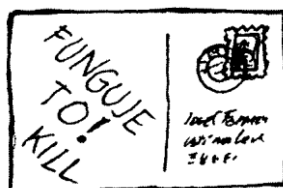
„Ty vole, vždyť jsem tady, ne? Dostal jsem té, smál se.“

A to bylo naposledy, kdy jsem ho slyšel.

Pár dní po Novém roce zazvonil u mých dveří pošťák. A zazvonil čtyřikrát. Crrr! Crrr!! Crrr!!! Cm!!!!

Podával mi malý balíček, na kterém byla moje adresa a jako odesílatel napsaný Ježíšek.

Roztrhl jsem obal a vyndal dárky. Mimo jiné i náhrdelník vairuru pro mě, náhrdelník pro mou ženu a vyšívanou panenku pro dceru. Po čase mi ještě přišla z Venezuely barevná pohlednice, na které stálo: „Funguje to! Kill.“

Najednou mi bylo líto, že Jorge Killa už nikdy neuvidím. Nikdy asi neuvidím ani létajícího jaguára, ale věřím, že je.

Zeptejte se na to svého anděla.

Je k ránu. Chce se mi spát. Jdu se opláchnout do nitra Luxoru. Ztichlá budova největšího knihkupectví ve střední Evropě mě děsí. V tom tichu kolem všude samé knihy. Mraky knih. Noční můra každého spisovatele. Tohle je prozření. Marnost nad marnost.

Vrátím se a za výlohou už není žádný dav. Je tam tma a jen koncová světla taxíků a blikající neony na Václavském náměstí uprostřed Prahy mi dokazují, že se nezastavil čas. Kde jsou ti lidé, co tu stáli?

A tak je to vždycky. Jsou lidé, které potkávám, a oni mi zase mizí. Až z toho brečím.

Co já vím? Co já vlastně vím? Zeptám se na to svého anděla, i když ten pán v červeném svetru tu už dávno není.

Dopsáno po 11 hodinách a 19 minutách.

Praha, 3. června 2004

*02.43 hodin středoevropského času,
chladného a deštivého rána.*

DOSLOV AUTORA

Nakladatel chtěl, abych do podzimu napsal další knihu. Ohradil jsem se, že nejsem stroj, co na požádání vyplivne román. Prsatého muže jsem psal sedm let. Dobíral si mne, že tedy nejsem spisovatel, a já se prsil: Knihu napíšu třeba za den, ale... Přerušil mě. Jestli ji napíšu za dvanáct hodin, on ji vytiskne a rozdistribuuje za stejnou dobu.

Poté, co média oznámila dvojnásobný světový rekord, mne překvapilo množství reakcí. Nadšených i zamítavých. Jedna paní dokonce přišla ještě během mého psaní k výloze knihkupectví na Václaváku a přitiskla na sklo papír se slovem PROČ?

Zásadní otázka, třeba po vzniku vesmíru. V mé odpovědi nesmí chybět tři zaklínadla: KRASA, LÁSKA a TAJEMSTVÍ.

KRASA je vstupovat na terra incognita, na neprobádané území. Tady to takový dobrodružný vstup byl. Podobný jako řídit formuli 1. Řítíte se obrovskou rychlostí do zatáčky a nevíte, co bude za ní. Chtěl jsem navíc znát svoje možnosti při psaní. Protože psaní je vedle cestování moje LASKA. A jenom když musíte, vymačkáte ze sebe všechno. A v rekordu jsem měl ten správný pocit zapření se. O samotě bych LÉTAJÍCÍHO JAGUÁRA psal třeba měsíc, nebo půl roku. Přitom si myslím, že ne lepšího.

I kaligrafie je dílem okamžiku. Možná proto je z ní cítit úsměv, když se jedná o znak úsměvu. Proto je tak silná, když kaligraf jedním tahem uvolní tu bublající sílu, která vybuchne přímo na papír ve znaku vzteku. Jestli to předání energie funguje štětcem, proč ne perem? Při psaní slov kladených, jak přicházejí, nehledaných, nepřejmenovaných, aby ve většině zůstala tak, jak je mozek a srdce poslaly do světa.

Možná to není dokonalé, ale dokonalé věci mě děsí. Nemají TAJEMSTVÍ.

Tu knihu jsem věnoval lidem, kteří mi mizí. Přátelům i nepřítelům. Po mé druhé, byt malé knize,

LÉTAJÍCÍM JAGUÁROVI, se opět jejich řady rozrostou. Stejně tak hlasy, že to, co dělám, je dobré, či špatné. Takže PROČ?

Zeptejte se na to svého anděla, kterého vám pokaždé, když je nejhůř, pošle LÉTAJÍCÍ JAGUÁR.

10. LITERATURA

Formánek, Josef. *Létající jaguar*. Smart Press, Prag, 2004.

Teorijska literatura:

Čermák, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*. Karolinum. Prag, 2007.

Eco, Umberto. *Otprilike isto: iskustva prevođenja*. Algoritam. Zagreb, 2006.

Katnić-Bakaršić, Melita. *Lingvistička stilistika*. Open Society Institute. Budimpešta, 1999.

Levý, Jiří. *Umění překladu*. Panorama. Edice Pyramida. Prag, 1983.

Riječnici, gramatike:

Anić, Vladimir. *Veliki rječnik hrvatskog jezika*, Novi Liber, Zagreb, 2003.

Babić, Stjepan. Moguš, Milan. *Hrvatski pravopis*. Školska knjiga. Zagreb, 2010.

Badurina, Lada. Marković, Ivan. Mićanović, Krešimir. *Hrvatski pravopis*. Matica hrvatska. Zagreb, 2008.

Barić, Eugenija i suradnici. *Hrvatska gramatika*. 4. izdanje. Školska knjiga. Zagreb, 2005.

Fink-Arsovski, Željka. Menac, Antica. Venturin, Radomir. *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak. Zagreb, 2003.

Menac, Antica. Sesar, Dubravka. Kuchar, Renata. *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik s indeksom čeških i slovačkih frazema*. Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb, 1998.

Pala, Karel. Všianský, Jan. *Slovník českých synonym*. Nakladatelství Lidové noviny. Prag, 2001.

Mirković, Dragutin, Urošević, Slobodanka. *Češko-srbski rečnik*. Tom I (A-O). Tom II (P-Ž). Srpska akademija nauka i umetnosti, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Beograd, 2001.

Karlík, Petr, Nekula, Marek, Rusínová, Zdenka. *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny. Prag, 2008.

Hugo, Jan (gl. ur.). *Slovník nespisovné češtiny*. 2. prošireno izdanje. MAXDORF. Prag, 2006.

Filipec, Josef, Daneš, František, Machač, Jaroslav, Mejstřík, Vladimír. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia. Prag, 2007.

Internetski izvori:

<http://deb.fi.muni.cz/debdict/index-cs.php> (DEBDict riječnik)

<http://hjp.srce.hr/>

<http://slovník.seznam.cz/>

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Form%C3%A1nek_\(spisovatel\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Form%C3%A1nek_(spisovatel)) (10.6.2013.)

<http://www.josefformanek.com/> (10.6.2013.)

Prijevod i lingvostilistička analiza djela

Josefa Formáneka „*Létající jaguár*“

Sažetak

Književno prevođenje se odvija kroz tri faze: shvaćanje književnog predloška, interpretaciju književnog predloška i njegovu prestilizaciju.

Lingvostilistika je lingvistička disciplina koja identificira, opisuje i vrednuje razne osobine teksta na planu fonetike, morfologije i tvorbe riječi, sintakse, semantike, leksika, grafije i diskursa.

Polazeći od različitih kriterija, moguće je izdvojiti različite tipove raslojavanja jezika. Prema jednoj mogućoj klasifikaciji razlikuju se četiri tipa raslojavanja jezika: socijalno, teritorijalno, individualno te funkcionalno-stilsko. Sva četiri tipa mogu biti predmet proučavanja lingvostilistike.

Lingvostilistička analiza temelji se na nekoliko razina, na razini fonostilistike, leksikostilistike, morfostilistike te sintaksostilistike,

Nakon postavljanja teorijskog okvira došlo se do zaključka da Formánkeovo djelo nije moguće analizirati na svim razinama, stoga se ovaj rad prije svega usredotočuje na leksikostilističku razinu.

Překlad a lingvostylistická analýza díla

Josefa Formánka „*Létající jaguár*“

Shrnutí

Literární překlad probíhá ve třech fázích: pochopení literární předlohy, interpretace literární předlohy a její přestylizování.

Lingvostylistika nebo také jazyková stylistika je jazyková disciplína, která identifikuje, popisuje a hodnotí různé vlastnosti textu v oblasti fonetiky, morfologie a tvoření slov, syntaxe, sémantiky, slovní zásoby, ortografie a diskurzu.

Různé typy rozvrstvení jazyka můžeme identifikovat z různých hledisek. Podle jedné z možných klasifikací existují čtyři typy rozvrstvení jazyka: sociální, teritoriální, individuální a funkčně-stylistické. Všechny čtyři typy mohou být předmětem zkoumání lingvostylistiky.

Jazyková a stylistická analýza je založená na několika úrovních; na úrovni fonostylistiky, morfostylistiky, lexikální a syntaktické stylistiky.

Poté, co jsme stanovili teoretické základy, jsme došli k závěru, že Formánkovo dílo není možné analyzovat na všech úrovních, a proto se tato studie zaměřuje především na úroveň lexikální stylistiky.